श्रीमदाचार्य गोस्वामि श्री १०८ विट्ठलनाथजी
महाराज (श्रीगुँसाइजी) विरचित.

श्रीअष्टाक्षर निरुपणम्.

भाषान्तर कर्त्ता

श्रीपाद शास्त्री वल्लभराम नि मगनलाल शर्म्मा,
श्रीनाथद्वारा (मेवाड).

संशोधन कर्ता

शास्त्री ज्येष्ठाराम हरजीवन जोशी, पाटण—गुजरात.

तृतीयावृत्तिः प्रत ५००.

प्रकाशक **वैष्णव हरिदास झवेरदास**
खाडीआ, जेठाभाइनी पोळ,—अमदावाद.

અમદાવાદ—શ્રી "ગુજરાત" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
શા. સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું.

श्रीपरब्रह्मपरम्वतार श्रीमद्वल्लभाचार्यावतारादब्दाः ४३३.

नोछावर रु. ०-२-०

શાસ્ત્રોની એક વાક્યતા.

" एकं शास्त्रं देवकी पुत्र गीतम् ।
एको देवो देवकी पुत्र एव ॥
मंत्रोप्येकं तस्य नामानि यानि ।
कर्माप्येकं तस्य देवस्य सेवा ॥१॥ "

સોરઠો.

" ગીતા આગમ એક, એક દેવ દેવકિતનય;
નામો મંત્ર વિવેક, કર્મ એક તે પ્રભુભજન. "

(સમશ્લોકી.)

वेदाःश्रीकृष्णवाक्यानि व्याससूत्राणिचैवहि ।
समाधिभाषाव्यासस्य प्रमाणंतच्चतुष्टयं ॥ २ ॥

અર્થઃ—ચારે વેદનાં વચન તથા ગીતાજીનાં સર્વે વચન તથા વ્યાસસૂત્રનાં સર્વે વચન અને શ્રીમદ્ભાગવતની સમાધિ ભાષાનાં સર્વે વચન માનવાં એ શાસ્ત્રમાં કેવલ વેદનોજ અર્થ કહેલો છે.

श्रीमदाचार्य गोस्वामि श्री १०८ विठ्ठलनाथजी महाराज (श्रीगुँसाइजी) विरचित-

श्रीअष्टाक्षर निरुपणम्.

भाषान्तर कर्त्ता

शुक्लोपाह्व शास्त्री वल्लभराम वि मगनलाल शर्म्मा,

श्रीनाथद्वारा (मेवाड).

संशोधन कर्ता

शास्त्री ज्येष्ठाराम हरजीवन जोशी, पाटण-गुजरात.

तृतीयावृत्तिः प्रत ५००.

प्रकाशक वैष्णव हरिदास झवेरदास

खाडीआ, जेठाभाइनी पोळ,—अमदावाद.

श्रीपरब्रह्मपरावतार श्रीमद्वल्लभाचार्यावताराद्वाः ४३३.

नोछावर रु. ०-२-०

॥ શ્રીકૃષ્ણાય નમઃ ॥

સર્વે ગોસ્વામિ બાળકોના આશ્રય હેઠળ ચાલતી આવેલી જુનામાં જુની શ્રીરાધાકૃષ્ણ મુગુટ શૃંગાર.

સ્થાપિત સને ૧૮૫૫.

હમારે ત્યાં સમય સમયના તથા દરેક ઋતુને અનુસરતા સાચી જરીના શ્રી ઠાકોરજીના મુગટો સર્વે શણગાર તથા આભુષણો બને છે તેમજ શુદ્ધ અત્તર અગરજા, ચુવાચંદન, તુલશીની માળાઓ, કંઠી, ચાંદીના તથા લાકડાના તરેહ તરેહનાં રમકડાં રેશમી પવિત્રાં શ્રી ઠાકોરજીની તથા શ્રીગોસ્વામિ બાળકોની છબીઓ તથા વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના પુસ્તકો વીગેરે વૈષ્ણુવોપયોગી ઘણી જાતની પવિત્ર ચીજો

આ કાર્યાલયમાં મલે છે અને એ બાબત ઘણા ગોસ્વામિ બાળકોના તથા ભગવત્કૃપાપાત્ર વૈષ્ણુવોના પ્રમાણપત્રો અમોને મળેલા છે માટે બધા વૈષ્ણવભાઇઓને અરજ કરવામાં આવે છે કે શ્રી ઠાકોરજીના પવિત્ર શણગાર માટે અમારા કાર્યાલયની મુલાકાત લેવી અગર પત્રવેહેવાર કરવો તેમજ ઉપરની ચીજો અમને ઓર્ડર મલેથી

વખતસર તથા વ્યાજબી ભાવે વી. પી. થી મોકલી આપીશું.

અમદાવાદ
શ્રીનટવરલાલના મંદીર પાસે
ડોશીવાડાની પોળમાં

નારણદાસ કાશીદાસ
મુગટવાળા.

॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

॥ संमति पत्रम् ॥

પ્રિય વૈષ્ણવ બંધુઓ,

આ વર્તમાનકાળમાં યદિ આપણે કિંચિત સમય ચિત્ત સ્થિર કરી વિચાર કરીશું તો સહુજજ માલમ પડશે કે પ્રાચીન આપણા પૂર્વજો કરતાં આપણે સ્વધર્મ જ્ઞાનથી કેટલે ભાગે દુર્બળ અને રહીત થયેલા છીએ. ચાલુ જમાનામાં ઘણા કુતર્ક વાદીઓ અસત્યાડમ્બરી ધૂર્તો અનેક પ્રકારનાં અનર્થ.વેષ્ટિત કલ્પિત પુસ્તકોદ્વારા ધર્મ ખંડનરૂપી કાર્યમાં દિન પ્રતિદિન વિજયતા પ્રાપ્ત કરવા ઉદ્યોગ કર્યા કરે છે. અને તેમના થતા ઉદ્યોગથી આપણા કેટલાએક ભોળા અને અજ્ઞાની ધર્મિષ્ઠ કહેવાતા મનુષ્યો પણ ધર્મ કાર્યમાં ચિત્ત સ્થિરતા છોડી દઇ અનેક પ્રકારના ભ્રમો કરવા લાગ્યા છે. માત્ર આ સર્વનું કારણ વિચાર કરી જોવાથી આપણામાં રહેલી ધર્મ સંબંધી અજ્ઞાનતાજ માલમ પડે છે; અને તેથી તેને નાશ કરવા અવશ્ય કોઇપણ પ્રકારનો ઉદ્યોગ કરવોજ જોઇએ કે જેથી આપણે સ્વયં સ્વધર્મ જ્ઞાનથી જાણીતા થઈ એવા દુર્જનોની મિથ્યા વાણીરૂપ જાળમાં ફસાઈ ન જઇ સ્વધર્મચ્યુત થવાના શાસ્ત્રમાં દર્શાવેલા દોષોના ભાગી થતા અટકીયે.

આપણા પરમકૃપાલુ મહાન્ પૂર્વાચાર્યોએ ધર્મજ્ઞાન પ્રબોધાર્થે અનેક પ્રકારના નાના મોટા ગ્રંથો વેદ, વેદાંગ, ઉપનિષદ્દ, પુરાણ, મહાભારતાદિ શાસ્ત્રોદ્વારા સંગ્રહ કરી રચેલા છે; તેમજ આધુનિક સમયમાં છાપખાનાની વિશેષતા હોવાથી તે ગ્રંથો પ્રાપ્ત થવા પણ સુલભ થયેલા છે. કે જે ગ્રંથોદ્વારા આપણને પૂર્ણ રીતે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઇ શકે. પરન્તુ આજના જમાનામાં ઘણે ભાગે સંસ્કૃત વિદ્યાનો પ્રચાર થોડો હોવાને લીધે તે ગ્રંથો વાંચવામાં તેમજ સમજવામાં અશકય થઈ પડવાથી તેઓનો ઉપયોગ સામાન્ય રીત્યા હરેક કોઇ કરી શકતા નથી. અને તેથીજ પરમકૃપાલુ આચાર્ય વર્યોદ્વારા તથા સારા વિદ્વાનોદ્વારા ઘણા ગ્રંથોના ભાષાન્તર પણ કરવામાં આવ્યાં છે. તેમજ નિત્ય પ્રતિ નવીન ગ્રંથોનાં થતાં પણ જાય છે કે જે દ્વારા મહાન્ પૂર્વાચાર્યોના ગ્રંથોનુ જ્ઞાન આધુનિક સમયના મનુષ્યોને પ્રાપ્ત થઇ શકે.

ઉપરોક્ત વિષય ધ્યાનમાં લેઇ હમારા પરમ સ્નેહી **વિદ્વદ્વર્ય, વે૦ શા૦ સં૦ માતર નિવાસી શુકલ વલ્લભરામ શાસ્ત્રીજીએ** મહાન્ પરિશ્રમ લેઈ **"શ્રીઅષ્ટાક્ષર નિરૂપણ"** નામનો સંસ્કૃતમાં શ્રીમત્પરમકૃપાલુ ગોસ્વામિ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીનો રચેલો ગ્રંથ છે તેનું ભાષાન્તર તૈયાર કરેલું છે. એટલુંજ નહિ પણ તદ્ ઉપરાંત આ ગ્રંથમાં ઉપોદ્દ્ઘાત, ઉપસંહાર રૂપમાં તથા ઉચિત સ્થાનપર ટીપ્પણ

રૂપમાં–શ્રીવૈષ્ણવ દીક્ષાની આવશ્યક્તા, વૈષ્ણવાચાર્ય દ્વારાજ મંત્રગ્રહણ, અવૈષ્ણવથી તેનો નિષેધ, મંત્રગ્રહણ ફલ, વૈષ્ણવાચાર્ય દ્વારાજ મંત્રગ્રહણ કરવાથી શ્રીપ્રભુસેવા પ્રભૃતિ સત્કાર્યમાં અધિકાર, વૈષ્ણવતાના અભાવથી સત્કાર્યમાં અનધિકાર, અવૈષ્ણવ નિષેધ, સદ્ગુરૂ લક્ષણ, અને અષ્ટાક્ષર મંત્રનું વૈદિકત્વ, પ્રભૃતિ વિષયો ટુંકામાં ઘણીજ ઉત્તમ રીતે વર્ણન કરેલા છે. અષ્ટાક્ષર મંત્ર એજ પ્રથમ મૂલ છે અને તે મંત્રનું આ ગ્રંથમાં શ્રીઆચાર્ય ચરણના ગ્રંથાનુસાર અક્ષરે અક્ષરના અર્થોનું માહાત્મ્ય વર્ણન કરવામાં આવેલું છે માટે આશા છે કે–સર્વે સદ્ધર્માભિમાની સદ્ગૃહસ્થ વૈષ્ણવ બંધુઓ આ પુસ્તકને ગ્રહણ કરી કર્ત્તાના પ્રયાસને સહાયતા કરી સફલ કરશે, અને તે દ્વારા પોતાના મૂલ મંત્ર (શરણમંત્ર) "શ્રીઅષ્ટાક્ષર" સંબંધી માહાત્મ્ય જ્ઞાનથી જાણીતા થઈ અન્ય કુતર્ક વાદીઓના અનેક પ્રકારના અસત્ય લેખોથી થયેલા ભ્રમને નિવૃત્ત કરશે. અને પ્રેસ દોષથી અગર નેત્ર ભ્રમથી આ ગ્રંથમાં રહેલ અશુદ્ધિ તરફ લક્ષ નહિ આપતાં "हंसो यथा क्षीरमिवाम्बु मध्यात्" હંસ જેમ જલમાંથી દૂધ ગ્રહણ કરે છે તેમ આ ગ્રંથમાંથી સાર ગ્રહણ કરવા સુજ્ઞ જનોને વિનંતી છે. ॥ इति शम् ॥

સર્વ સજ્જન કૃપાભિલાષી,

શાસ્ત્રી જયેષ્ઠારામ હરજીવન જોશી.

અધ્યાપક–પુષ્ટિમાર્ગીય સંસ્કૃત પાઠશાલા–પાટણ. (ગુજરાત)

॥ श्रीहरिः ॥

श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ॥

॥ उपोद्घात. ॥

अनंतकंदर्प कलाविलासं, किशोरचंद्रं रसिकेंद्र शेखरम् ।
श्यामं महा सुंदरताभिधानं, श्रीकृष्णचंद्रं शरणंगतोऽस्मि ॥

પ્રિય ભગદીય સજ્જનો,

સ્વસંપ્રદાયમાં પ્રથમ **શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્રની દીક્ષા** આપવામાં આવે છે અને એજ સર્વોપરિ આ કલિકાલમાં છે; કારણકે શ્રીપ્રભુના સ્મરણ શિવાય અન્ય સરલ માર્ગ કોઇપણ છે નહિં કે જેથી આ ભવાબ્ધિને તરી શકાય. તપ, યજ્ઞ, પ્રભૃતિ સાધનો કલિના પ્રભાવથી હિનપ્રાય થઇ ગયેલાં છે. શ્રીમદ્ભાગવતાદિનાં "**कलौकेशव कीर्तनात्**" ઇત્યાદિ મહા વાકયોથી એજ સૂચવન કરેલું છે કે, કલિયુગમાં શ્રીપ્રભુનું સ્મરણ કીર્ત્તન એજ અત્યુત્તમ અને શ્રીપ્રભુચરણ પ્રાપ્તિરૂપ મોક્ષનું સાધન છે. વળી **શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્ર** એ શ્રીપ્રભુનું શરણાત્મક નામ સ્મરણ છે, અને તેમાં શ્રીપ્રભુ (કૃષ્ણ) નો શરણત્વ ઉદ્દેશ બતાવેલો છે. શાસ્ત્રોમાં પણ શ્રીપ્રભુને શરણ જવું એજ સર્વોપરિ બતાવેલું છે. શ્રીગોપાલ તાપનીય ઉપનિષદ્માં પણ કહેલું છે કેઃ—

योब्रह्माणं विदधातिपूर्वं योविद्यास्तस्मै गोपायति कृष्णः।
यस्तं देव मात्मवृत्ति प्रकाशं मुमुक्षुर्वै शरणमनुव्रजेत् ॥

અર્થઃ—જે શ્રીકૃષ્ણ બ્રહ્માને ઉત્પન્ન કરે છે, તેને વિદ્યાનું દાન કરે છે, જેશ્રીકૃષ્ણ રક્ષણ કરે છે; આત્મવૃત્તિના પ્રકાશ કરનાર એવા જે તે દેવ શ્રીકૃષ્ણ તેને મુમુક્ષુ શરણ જાય એવી રીતે શ્રીકૃષ્ણને શરણ જવાનું બતાવેલું છે. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં પણ અધ્યાય સાતમાના શ્લોક ૧૪ મામાં બતાવેલું છે કેઃ—

दैवीह्येषागुणमयी ममभाया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यंते मायामेतांतरंतिते ॥

અર્થઃ—શ્રીપ્રભુ (કૃષ્ણ) પોતે આજ્ઞા કરે છે કે મારી માયા દુરત્યય છે. જે લોકો મનેજ શરણ આવે છે તેજ મારી માયાને તરી શકે છે. ઉપર પ્રમાણેનાં વાકયોથી પણ શ્રીપ્રભુને શરણ જવું એજ ઉત્તમ અને શાસ્ત્ર સિદ્ધાંત તેમજ પ્રભુનો સંમત પણ માલમ પડે છે. શ્રીમદ્ભાગવત એકાદશ સ્કંધના પાંચમાધ્યાયમાં શ્લોક ૪૧ મામાં પણ કહેલું છેઃ—

देवर्षिभूताप्त नृणांपितॄणां न किंकरोनायमृणीच राजन् ।
सर्वात्मनायः शरणं शरण्यंगतो मुकुन्दं परिहृत्यकर्त्तामिति ॥

જે શ્રીમુકુંદ ભગવાનને સર્વ પ્રકારથી શરણ ગયેલો છે.

તે દેવતા ઋષિ; મનુષ્ય, પિતૃલોક, આપ્ત, પ્રભૃતિ કોઇનો પણ કિંકર અથવા ઋણી નથી અર્થાત્ શ્રીપ્રભુને શરણુ ગએલા એ સર્વ કર્મ પૂર્ણ કર્યા સમજવાં, તેનું કોઇપણ કર્મ બાકી રહેતું નથી. આ શ્લોક ઉપરથી પણ શ્રીપ્રભુને શરણ જવુંજ અને શરણુતાનીજ ઉત્તમતા પ્રત્યક્ષ થાય છે. આવાં અનેક શાસ્ત્ર પ્રમાણોથી શ્રીપ્રભુને શરણુ જવું એજ સર્વોત્તમ છે. અને તેથી શ્રીપ્રભુને શરણુ જવા માટે શ્રી-અષ્ટાક્ષર મહામંત્રની શ્રીપ્રભુની શરણુત્વ દીક્ષા, કે જે શાસ્ત્ર સંમત છે, તે શા માટે ન લેવી જોઈએ? અવશ્ય આવા મહા મંત્રની દીક્ષા પ્રાપ્ત થવીજ જોઇએ; કારણ કે મંત્રની દીક્ષા વિના ધર્મ સંબંધી કોઇપણ કાર્ય થઇ શકતું નથી પાદ્મોત્તર ખંડમાં કહેલું છે કેઃ—

अदीक्षितस्य वामोरु कृतं सर्व मनर्थकम् ।
पशुयोनि मवाप्नोति दीक्षाहीनो नरोमृतः ॥
विनाश्रीवैष्णवीं दीक्षां प्रसादं सद्गुरोर्विना ।
विनाश्रीवैष्णवं धर्मं कथं भागवतोभवेत् ॥

દીક્ષા વિનાના મનુષ્યનું કરેલું સર્વ કર્મ નિરર્થક થાય છે. દીક્ષાહીન મનુષ્ય મરણુ પામવાથી તેને પશુયોનિ પ્રાપ્ત થાય છે. શ્રીવૈષ્ણુવી દીક્ષા વિના તેમજ સદ્ગુરૂના પ્રસાદ વિના તથા શ્રીવૈષ્ણુવધર્મ વિના (તે મનુષ્ય) ભગવદીય (શ્રી

પ્રભુનો ભક્ત) પણ શી રીતે થઇ શકે ? અર્થાત્ શ્રીપ્રભુના ભક્ત થવામાં ઉપર પ્રમાણે દીક્ષાની આવશ્યક્તા છે; અને તે વૈષ્ણુવ મંત્રની દીક્ષા, સદ્ગુરૂ દ્વારાજ પ્રાપ્ત થવી જોઇએ તેમજ વૈષ્ણુવ ધર્મનું સેવન પણ કરવુંજ જોઇએ. આ ત્રણુ સાધનોથીજ પ્રભુભક્તિ સિદ્ધ થાય છે. મંત્રસારમાં પણ કહ્યું છે કે:—

दीक्षिताय विशेषण प्रसीदेन्नान्यथा हरिः ।
ब्राह्मणः क्षत्रियोवापि वैश्यः शूद्रोऽथवा पुनः ॥
एवं स्त्रीयो वा यत्नेन गुरुमेव समाश्रयेत् ॥

વિશેષે કરીને શ્રીપ્રભુ પણ જેણે મંત્રદીક્ષા શ્રીગુરૂદ્વારા પ્રાપ્ત કરી છે તેવા ઉપરજ પ્રસન્ન થાય છે. અન્ય કોઈ પ્રકારથી કોઇના ઉપર પ્રસન્ન થતા નથી. બ્રાહ્મણુ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય અથવા શૂદ્ર તેમજ સ્રીઓએ યત્ન કરીને શ્રીગુરૂનો આશ્રય લેવો જોઇએ. અર્થાત્ દરેકે શ્રીગુરૂનો આશ્રય લઇ શ્રીગુરૂદ્વારા મંત્ર ગ્રહણુ કરી દીક્ષાવાળા થવું જોઇએ કે જેથી શ્રીપ્રભુ પ્રસન્ન થાય. તત્વસારમાં પણુ કહેલું છે કે:—

अवश्यं वैष्णवींदीक्षां विशेत्सर्व प्रयत्नतः ।
दीक्षिताय विशेषण संसिद्धिर्नात्र संशयः ॥

સર્વ પ્રકારના પ્રયત્નથી પણુ શ્રીવૈષ્ણુવી દીક્ષા અવશ્ય પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ. દીક્ષાવાળાનેજ વિશેષે કરી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય

છે. એમાં કોઇપણ પ્રકારનો સંદેહ નથી. માટે મંત્રદીક્ષા અવશ્ય પ્રાપ્ત થવી જોઇએ. મંત્રદીક્ષામાં યદિ કોઇ શંકા કરે કે મંત્રદીક્ષા હરકોઇ મંત્રની પ્રાપ્તિ કરવાથી બસ છે, શ્રીઅષ્ટાક્ષરજ પ્રાપ્ત કરવાનો હેતુ શો છે; પરન્તુ ત્યાં પણ વિચાર કરવાનો છે કે, ઉપરના શ્લોકોથી એતો પ્રત્યક્ષજ છે કે દીક્ષા વૈષ્ણવી પ્રાપ્ત થવી જોઇએ, અને તે સદ્ગુરૂ અર્થાત્ આચાર્યોદ્વારાજ પ્રાપ્ત થવી જોઇએ. યદિ કોઇ પુનઃ શંકા કરે કે વૈષ્ણવ મંત્રો પણ અનેક છે તેમાંથી હરકોઇ મંત્રની દીક્ષા લેવામાં આવે તો હાની શી? શા માટે અષ્ટાક્ષરનીજ લેવી જોઇએ? તેના પ્રત્યુત્તરમાં એ છે કે, સંપ્રદાય પુરસ્સરજ મંત્રદીક્ષા લેવી આવશ્યક છે કારણ કે સાંપ્રદાયિક મંત્રોથીજ ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ, વિગેરે પ્રાપ્ત થાય છે. ગૌતમ તંત્રના ૨૯ મા અધ્યાયના પાંચમા શ્લોકમાં કહ્યું છે કેઃ—

धमार्थकाम मोक्षाणा मालयः सांप्रदायिकः ।

संप्रदाय विहीनाये मंत्रास्ते निष्फलामताः ॥

અર્થઃ—સાંપ્રાદાયિક મંત્ર, ધર્મ અર્થ, કામ, અને મોક્ષનું સ્થાન છે. સંપ્રદાયથી વિહીન જે મંત્રો છે તે નિષ્ફલ માનેલા છે. માટે સંપ્રદાય પુરસ્સરજ શ્રીગુરૂદ્વારા મંત્રની દીક્ષાજ લેવી જોઇએ અને તે દ્વારા શ્રીપ્રભુ સ્મરણ સેવા વિગેરે કરતા રહેવું કે જેથી શ્રીપ્રભુ

પ્રસન્ન થાય, કારણ કે સંપ્રદાયપૂર્વક મંત્રની દીક્ષા પ્રાપ્ત થયા વિના શ્રીપ્રભુસેવા સ્મરણનો પણ અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી. શ્રીગૌતમતંત્ર પંચમાધ્યાયમાં તેને માટે નીચે પ્રમાણે લખેલું છેઃ—

दीक्षायांचाधिकारित्वं प्राप्नोति गुरुसेवकः ।
द्विजानामनुपेतानां स्वकर्माध्ययनादिषु ॥ २ ॥
यथाधिकारो नास्तीह संध्योपासन कर्मसु ।
तथाह्य दीक्षितानांतु मंत्रदेवार्चनादिषु ॥ ३ ॥
नाधिकारोस्त्यता कुर्यादात्मानं शिवसंस्कृतं ।
अतएवाहि दीक्षार्थं सर्वज्ञं गुरुमाश्रयेत् ॥ ४ ॥

અર્થઃ—દીક્ષામાં ગુરૂસેવક સંબંધથી અધિકાર છે. દ્વિજને યજ્ઞોપવિત સંસ્કાર વિના પોતાના સંધ્યોપાસનાધ્યયનાદિ કાર્યમાં જેવી રીતે અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી, તેવી રીતે મંત્રદીક્ષા વિના મંત્રાદિકમાં તેમજ દેવાર્ચન (શ્રીપ્રભુસેવા) ઇત્યાદિકમાં અધિકાર પ્રાપ્ત થતો નથી. અને તેથી કરીને પોતાના આત્માને કલ્યાણ (મંગલ) રૂપ અને સંસ્કારયુક્ત કરવો જોઇએ; અને તેને માટે દીક્ષા પ્રાપ્ત કરવા સર્વજ્ઞ શ્રીગુરૂનો આશ્રય કરવો.

ઉપર પ્રમાણે શ્રીપ્રભુસેવા સંબંધી અધિકાર પ્રાપ્ત કરવા જરૂર દીક્ષા પ્રાપ્ત કરવી; કારણકે, શ્રીપ્રભુસેવા એજ

ભક્તિનું સાધન છે શ્રીગરૂડપુરાણ વિષ્ણુભક્તિ અધ્યાયમાં લખેલું છે કેઃ—

भजइत्येषवैधातुः सेवायां परिकीर्त्तितः ।
तस्मात्सेवाबुधैः प्रोक्ताभक्तिः साधनभूयसीति वचनात् ॥

ભજ એ ધાતુ સેવા રૂપમાં બતાવેલો છે, અને તેથી બુદ્ધિમાન્ મનુષ્યોએ સેવા એજ ઉત્તમ ભક્તિ સાધન કથન કરેલું છે. ઇત્યાદિ અર્થાત્ શ્રીપ્રભુની સેવાથીજ ભક્તિ સિદ્ધ થાય છે. અને ભક્તિદ્વારજ શ્રીપ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે. શ્રીમદ્ભાગવતાદિમાં કહેલું છે કેઃ—

भक्त्यैवतुष्टि मभ्यति विष्णुर्नान्येन केनचित् ।
प्रीयतेऽमलयाभक्त्या हरिरन्यद्विडम्बनम् ॥
भक्त्यातुतोष भगवान् गजयूथपाय ॥ इत्यादि.

ભક્તિથીજ વિષ્ણુ પ્રસન્ન થાય છે. અન્ય કોઈ પણ સાધનથી પ્રસન્ન થતા નથી. શુદ્ધ ભક્તિથીજ પ્રસન્ન થાય છે અન્ય સર્વ વિટમ્બના છે. ભક્તિથીજ પ્રભુ ગજ યૂથપ (ગજરાજ) ઉપર પણ પ્રસન્ન થયા હતા. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં પણ કહ્યું છે કેઃ—

येतुधर्म्यामृतमिदं यथोक्तंपर्युपासते ।
श्रद्दधाना मत्परमाभक्तास्तेऽतीव मे प्रियाः ॥

જે મારા કહેલા ઉત્તમ અમૃતવત્ આ ધર્મોનું શ્રદ્ધાથી

પાલન (સેવન) કરે છે, તે મારા પરમ ભક્તો મને પ્રિય છે. અર્થાત્ શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં કહેલા શ્રીપ્રભુ સંબંધી ભક્તિયુક્ત ઉત્તમ ધર્મોનું આચરણ કરનારા તે શ્રીપ્રભુના ભક્તોજ પ્રભુને પ્રિય છે. પ્રભુએ પોતાને પ્રાપ્ત કરવાનું સાધન પણ " भक्त्याऽहमेकयाग्राह्या. " ભક્તિ એકલીજ બતાવેલી છે. વળી શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં નીચે પ્રમાણે કહ્યું છે કેઃ—

मांचयोऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ।
सगुणान् समतीत्यैतान् ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥

અવ્યભિચાર ભક્તિયોગથી જે મારૂં સેવન કરે છે તે સર્વ ગુણોથી અતીત દશામાં પ્રાપ્ત થઈ બ્રહ્મભૂય થાય છે અર્થાત્ સર્વ પ્રાકૃત ગુણોથી રહિત થઈ સર્વત્ર બ્રહ્મમયત્વ ઉત્તમ દશાને પ્રાપ્ત થાય છે તેમજ શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના દ્વાદશાધ્યાયમાં પણ શ્રીપ્રભુએ કહેલું છે કેઃ—

तेषामहं समुद्धर्त्ता मृत्युसंसार सागरात् ।
भवामिनचिरात्पार्थ मय्यावेशित चेतसाम् ॥

મારામાં જેઓનું ચિત્ત આવેશિત છે તેમનો હું મૃત્યુરૂપી સંસાર સાગરમાંથી ઉદ્ધાર કરનારો થઉં છું. અર્થાત્ મારામાં જેઓનું ભક્તિદ્વારા અનન્યપણાથી ચિત્ત લાગેલું છે; એવા મારા પ્રિય ભક્તોને સંસાર સાગરનો કોઈ પ્રકારનો ભય

નથી કારણ કે તેમને હું ઉદ્ધાર કરૂં છું. આવાં ઉપર પ્રમાણેનાં અનેક વાકયોથી ભક્તિની ઉત્તમતા અને તેનાથીજ શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્તિ વર્ણન કરેલી છે. ભક્તિ પ્રાપ્ત થવાનું સાધન ઉપર પ્રમાણે (ભક્તિ સાધન) સેવા બતાવેલી છે. અને તે શ્રીગુરૂદ્વારા મંત્ર પ્રાપ્તિથીજ થઇ શકે છે. અર્થાત્ શ્રીગુરૂદ્વારા પ્રાપ્ત શ્રીપ્રભુ મંત્ર એજ શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્તિનું સાધન છે અને તેથીજ સર્વ મનુષ્યને તે ગ્રહણ કરવો જરૂરનો છે.

સ્વસંપ્રદાયમાં પણ સર્વથી પ્રથમ શ્રીપ્રભુ સંબંધી આ અષ્ટાક્ષર શરણ મંત્રની દીક્ષા આપવામાં આવે છે તેનું કારણ આજ છે. શ્રીઆચાર્યચરણ પરમકૃપાળુ પોતે કૃપા કરીને પ્રથમથીજ ઉત્તમ સાધન કે જે દ્વારા સર્વ કર્મમાં અધિકાર પ્રાપ્ત થાય અને શ્રીપ્રભુપ્રાપ્તિ પણ સહજમાં થઇ શકે તેવું સ્વકીયોપરિ ઉદારતા દર્શાવી દાન કરે છે. જ્યારે શ્રીગુરૂદ્વારા ઉત્તમ આ શ્રીપ્રભુમંત્ર આપણને પ્રાપ્ત થયો છે તો તે મંત્રનો પ્રતાપ સવિસ્તર તથા તેના જપનું માહાત્મ્ય પણ અવશ્ય સમજવુંજ જોઇએ. કારણ કે એ એક સાધારણ નિયમ છે કે, કોઇ પણ વસ્તુના માહાત્મ્ય જ્ઞાન વિના સ્નેહ થતોજ નથી, તેથી કરીને આપણે પણ અષ્ટાક્ષર એ શું છે, તેના જપથી શું પ્રાપ્ત થાય છે, તેમાં શો પ્રતાપ છે, વગેરાથી અજ્ઞાન ન રહેતાં જાણીતા થવું

જોઈએ; કે જેથી શુકવત્ રટણ ન કરતાં અંતઃકરણથી પ્રીતિપૂર્વક મંત્રસ્મરણ કરી કૃતાર્થ થઇએ. શ્રીમદ્‌ગુરૂચરણ પરમકૃપાળુ શ્રીપ્રભુ વિઠ્ઠલેશ્વર ચરણે કૃપા કરીને જીવોના પ્રબોધાર્થ "શ્રીઅષ્ટાક્ષર નિરૂપણ" નામનો ગ્રંથ કરેલો છે કે જેમાં પોતે અષ્ટાક્ષરનું તત્વ અક્ષર અક્ષરથી વર્ણન કરેલું છે. યદિ તેનું વિવેચન મ્હોટા ગ્રંથરૂપમાં કરવામાં આવે તો તે પણ થોડુંજ છે.

"શ્રીઅષ્ટાક્ષર"નું દાન કૃપા કરીને શ્રીમહાચાર્ય-ચરણેજ કરેલું છે; તેમજ આ મૂલ ગ્રન્થ પણ શ્રીમદ્ ગુરૂ ચરણ પરમકૃપાલુ શ્રીવિઠ્ઠલેશ પ્રભુ વિરચિત છે; તથા સ્વસંપ્રદાયમાં શ્રીગુરૂ કૃપા એજ મુખ્ય છે. અને તેથી આ લઘુ પુસ્તક દૈન્યતા પૂર્વક સાષ્ટાંગ પ્રણામ સહ, શ્રીમહાચાર્ય વર્ય પ્રભુ ચરણ શ્રીના યુગલ ચરણ કમલોમાંજ અર્પણ કરૂં છું.

સકારણ ઘણા પ્રિય ભગવદીય જન મહાશયોની પ્રેરણાથી કરેલા આ પુસ્તક રૂપ પ્રયાસમાં, શ્રીનાથદ્વારાસ્થ શ્રીમદ્ ગોસ્વામિ તિલકાયિત્ શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રીગોવર્દ્ધન-લાલજી મહારાજાશ્રિત, પંડીતજી શ્રી લાડલીલાલજીની કૃપા દ્વારા, મારી યોગ્તાનુસાર પ્રાપ્ત થયેલી સામ્પ્રદાયિક વિદ્યાએ, તથા બાલ્યાવસ્થામાં મધ્ય પ્રદેશાન્તર્ગત હરદા ગ્રામ નિ-વાસી, સદ્ધર્મપરાયણ, શ્રેષ્ઠિવર્ય, શુકદેવાત્મજ હરિશંકર

શર્માં દ્વારા, પ્રેમપૂર્વક થયેલી ધર્મપ્રેરણાએજ, મને ઉત્સુક કરેલો છે. અને તેથી હું ઉભય મહોદય શ્રીઓનો શુદ્ધાન્તઃકરણ દ્વારા ઉપકાર માનું છું.

"શ્રીઅષ્ટાક્ષર" એજ સર્વ શાસ્ત્રોનું તત્વ છે, તેમજ તેનું નિરૂપણ પણ શ્રીમદાચાર્ય પરમકૃપાલુ શ્રીપ્રભુચરણની વાણીદ્વારા થયેલું છે, અને તેથી આવા અગાધ વિષયમાં મારા જેવા અલ્પજ્ઞની લેખિની ઉત્સુક થવી અયોગ્યજ છે. તથાપિ "શ્રીઅષ્ટાક્ષર મહામંત્ર" ના માહાત્મ્યથી થતા આહ્‌લાદની પ્રેરણાદ્વારા આકર્ષિત થયેલો હું, તે સંબંધી યત્ કિંચિત્ ગુર્જર ભાષાન્તર રૂપથી લખુંછું તેને માટે સુજ્ઞ ભગવદીયજન મહાશયોને, મારૂં નિવેદન છે કે, તેમાં કોઈપણ પ્રકારની ન્યૂનતા વા અશુદ્ધિ રહેલી હોય, તો તે તરફ ધ્યાન ન આપતાં તેમાંથી સાર માત્ર ગ્રહણ કરી સુધારીને વાંચવા કૃપા કરશો. ઇતિશમ્

વિક્રમાબ્દ ૧૯૬૬. શ્રીવલ્લભાબ્દ ૪૩૧. માઘ કૃષ્ણ સપ્તમી ગુરૂવાર, પાટોત્સવ.	ભગવદીયજન કૃપાભિલાષી માતર ગ્રામ નિ૦ શુકલ મગનલાલા ત્મજવલ્લભ શર્મા.

श्रीमद्गोवर्द्धनधरो विजयतेतराम्.

श्रीनाथजी.

॥ श्रीहरिः ॥

॥ श्रीमथुरेशोजयति ॥

मंगलाचरण.

श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ॥

चिंतासंतानहंतारो यत्पादांबुजरेणवः ।
स्वीयानांतान्निजाचार्यान्प्रणमामिमुहुर्मुहुः ॥१॥

यदनुग्रहतोजंतुः सर्वदुःखातिगोभवेत् ।
तमहं सर्वदा वंदे श्रीमद्वल्लभनंदनम् ॥२॥

यदुक्तं तातचरणैः श्रीकृष्णः शरणं मम ।
तत एवास्ति नैश्चिंत्यमैहिके पारलौकिके ॥३॥

मम चित्तस्यविश्वासः श्रीगोपीजनवल्लभे ।
यदा तदा कृतार्थोऽहं शोचनीयो न कर्हिचित् ॥४॥

इति श्रीविठ्ठलेशविरचितं मंगलाचरणं समाप्तम् ॥

॥ श्रीमद् गोवर्द्धनधरो विजयते ॥

॥ श्रीमन्नवनीतप्रियोजयति ॥

શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્ય શ્રીવિઠ્ઠલેશ ચરણકમલેભ્યો નમઃ

श्रीकृष्णः शरणं मम

॥ अथ श्रीअष्टाक्षर निरुपणम् ॥

श्रीकृष्ण कृष्ण कृष्णेति कृष्ण नाम सदा जपेत् ।
आनंदः परमानंदो वैकुण्ठंतस्य निश्चितम् ॥ १ ॥

सदा स्मरेत्तुयो कृष्णंयमस्तस्यकरोतिकिम् ।
भस्मीभवति तस्याशु महापातक राशयः ॥ २ ॥

यःस्मरेतु सदामंत्रं श्रीकृष्णः शरणं मम ।
अष्टाक्षरं जपेन्नित्यं यमोदष्ट्वाहिशंकते ॥ ३ ॥

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ એ નામનો જે સદા જપ કરે છે તેને આનંદ, પરમાનંદ (આનંદાત્મક, પરમાનંદ સ્વરૂપ) તથા શ્રીપ્રભુપદ ધામ વૈકુંઠ કે જેને ગોલોક કહે છે તે પ્રાપ્ત થાય છે. કારણ કે શ્રીકૃષ્ણ એજ સર્વોપરિ ઉત્તમોત્તમ છે. કૃષ્ણ એ કોઇ સાધારણ ઐશ્વર્યવાન્ અન્યવત્ ગણિતાનંદ નથી સ્વરૂપ નથી. શ્રીકૃષ્ણ એ શબ્દની વ્યાખ્યા શ્રુતિમાં પણ "कृषिर्भूवाचकः शब्दो' ઇત્યાદિ વાકયોથી સદાનંદ

પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણુજ પ્રતિપાદન કરેલું છે. તેમજ શ્રીહરિરાયજી ચરણે પણ શ્રીકૃષ્ણ શબ્દાર્થ નિરૂપણમાં પણ આજ્ઞા કરેલી છે કે "आनंदश्च तथोपाधिरहितो नित्यएवहि" આનંદ અને ઉપાધિ રહિત નિત્ય સ્થાયિ ભાવાત્મક શ્રીપ્રભુ બ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ છે.

જે સદા શ્રીકૃષ્ણનું સ્મરણ કરે છે તેનું યમરાજ પણ શું કરી શકે. મ્હોટાં મ્હોટાં પાપ પણ તેનાં ભસ્મ થઇ જાય છે. અર્થાત્ શ્રીપ્રભુ કૃષ્ણના સ્મરણ કરનારનું યમરાજ પણ કંઇ કરી શકતા નથી કારણ કે યમરાજાનું કર્ત્તવ્ય પાપીને દંડ કરવાનું છે. શ્રીપ્રભુ કૃષ્ણના સ્મરણ કરનારનાં મ્હોટાં મ્હોટાં પાપ પણ ભસ્મ થઇ જાય છે તો તેવા જીવનું કે જેનાં પાપ ભસ્મ થઇ ગયેલાં છે તેને શુદ્ધ ભગવદીયને યમરાજનો ભય શાનો રહે. યમરાજ તેવાના ઉપર પોતાનો કોઇ પણ પ્રકારનો દંડ કરી શકતા નથી. શ્રીવિષ્ણુ પુરાણમાં યમરાએ કહેલું છે કે "શ્રીપ્રભુ મધુસૂદન ભગવાને[1] શરણ ગએલા (આવેલા) ને છોડી દો હું અન્ય મનુષ્યોનો સ્વામિ છું કિન્તુ વૈષ્ણવ જનોનો સ્વમિ નથી" તથા

---

१ स्वपुरुषमभिवीक्ष्य पाशहस्तं वदतियमः किलतस्य-कर्णमूले ॥ परिहर मधुसूदन प्रपन्नान् प्रभुरहमन्यनृणां नवैष्णवानाम् ॥

"શ્રીમદ્ ભાગવત[1] ષષ્ટ સ્કંધમાં પણ યમરાજાએ પોતાના દૂતો પ્રતિઆજ્ઞા કરી છે "શ્રીપ્રભુની ગદાથી અભિ ગુપ્ત (રક્ષિત) ભગવદીઓને હું તેમજ કાલ દંડ કરવા સામર્થ્યવાન્ નથી. અર્થાત તેમને હું તેમજ કાલ દંડ કરવા યોગ્ય નથી. તેમજ સ્વપ્નેશ્વર[2] ભાષ્યમાં પણ નરકમાં પચ્યમાન જીવ પ્રતિ કહેલાં વચનોથી કે જેમાં નરકમાં પચ્યમાન જીવને યમરાજાએ પુછયું છે "શું ? તેં પ્રભુ કેશવ કે જે ક્લેશ નાશ કરનાર છે; તેમનું પૂજન સ્મરણ કર્યું નથી ? અર્થાત્ જો શ્રીપ્રભુનું સ્મરણ સેવા (પૂજન કર્યું હોત તો આ નરક યાતના ભોગવવી ન પડત. આવાં વાકયોથી પણ એજ સિદ્ધ થાય છે કે શ્રીપ્રભુના સ્મરણથી યમયાતના ભોગવવી પડતી નથી. જે "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ" એ અષ્ટાક્ષર મંત્રનું સ્મરણ અને નિત્ય જપ કરે છે તેને જોઇ યમરાજા પણ શંકિત રહે છે. અર્થાત્ શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્રનો આવો પ્રબળ પ્રતાપ છે કે જેના સ્મરણ કરનારથી યમરાજા પણ ભય પામે છે. તો આવા મંત્રનો જપ શા માટે ન કરવો જોઇએ. પોતેજ કૃપા કરી આવા

---

१ तान्नोपसीदतहरेर्गदयाभिगुप्तान्नेषांवयंनचवयः । प्रभवामदंडे ॥

२ नरकेपच्यमानस्तु यमेनपरिभाषितः ॥
किंत्वयानार्चितो देवः केशवः क्लेशनाशन ॥

પ્રતાપી ઉત્તમોત્તમ મંત્રનું દાન પણ કરેલું છે. ૧-૨-૩

श्रीमंत्रार्थाः प्रकाश्यंते जीवानांकार्यसाधनाः ।
जीवानांहित कार्यार्थं गुरु श्रीविट्ठलेश्वरैः ॥ ४ ॥
श्रीमुखात् कथ्यते सम्यक् सदष्टाक्षर तत्वतः ।
विद्यत्तिर्हृदये यस्य सोऽयं श्रीवल्लभो भवेत् ॥ ५ ॥

આવા પ્રતાપી "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ" મંત્રના અર્થ જે જીવોના કાર્ય સાધનો છે તેને જીવોના હિત કાર્યાર્થે શ્રીમત્પરમ કૃપાલુ ગુરૂ શ્રીમદ્વિઠ્ઠલેશ્વરચરણ પોતે પ્રકાશ કરે છે. શ્રીપ્રભુનું સ્મરણ એ સર્વ સિદ્ધિકર્ત્તા છે. અર્થના પ્રકાશથી તેના મહાત્મ્ય જ્ઞાનદ્વારા, મંત્ર સ્મરણમાં પ્રેમ થાય અને તેથી સ્મરણદ્વારા સર્વ સિદ્ધ થાય. માટે અર્થને કાર્ય સાધન બતાવ્યા. પોતે કૃપા કરીને જીવોનું હિત વિચાર્યું છે. કારણકે શ્રીપ્રભુના નામ સિવાય અન્ય કોઇપણ હિત છે નહીં માટે હિત કાર્યાર્થે પણ કહ્યું છે. જીવ પોતાનું હિત અહિત પણ જાણી શકતો નથી. પોતેજ જેમ પુત્રની અજ્ઞાન દશા (બાલક દશા) માં પિતાહિત વિચારે તેમ વિચારી અર્થ પ્રકાશ કરે છે, કે જે દ્વારા મહાત્મ્ય જ્ઞાન થાય અને તેથી પ્રીતિપૂર્વક શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્રનું સ્મરણ કરી તે દ્વારા પોતાનું હિત પ્રાપ્ત કરી કૃતાર્થ થઇ શકે.

પોતે શ્રીમુખથી સમ્યક્ પ્રકારે સત એવો જે શ્રી

અષ્ટાક્ષર મંત્ર તે તત્વ સહ સવિસ્તર કથન કરે છે. જેના હૃદયમાં વિવૃત્તિ યુક્ત શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્ર બિરાજમાન છે તેજ શ્રીવલ્લભીય પ્રભુનો પ્રિય ભગવદીય થાય છે. અથવા જેના હૃદયમાં વિવૃત્તિ સમાવેશ થયેલી છે તે આ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપ છે. અર્થાત્ શ્રીમુખથી શ્રીવિઠ્ઠલેશ ચરણદ્વારા સાક્ષાત્ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પોતે કૃપા કરીને કથન કરે છે. કારણ કે શ્રીઅષ્ટાક્ષર પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપવાનજ શ્રીઆચાર્ય ચરણના હૃદયમાં બિરાજમાન છે. તે સ્વરૂપથીજ શ્રીવિઠ્ઠલેશ્વર ચરણ પોતે કૃપા કરે છે.

ભગવદીય પણ એજ છે કે જેના અંતઃકરણમાં શ્રીઅષ્ટાક્ષર સાક્ષાત્ તત્વ સહ બિરાજમાન સદા રહ્યા કરે. શ્રીઅષ્ટાક્ષર એજ શ્રીભગવદીય જનોનું મુખ્ય તત્વ (ધન) છે. અને તેથી પ્રતિક્ષણ તેનું સ્મરણ કરવુંજ જોઇએ. વૈષ્ણવ એ શબ્દની વ્યાખ્યામાં પણ "नाम संकीर्त्तनं मुखे" બતાવેલું છે કે મુખમાં હર વખત શ્રીપ્રભુના નામનું કીર્ત્તન થતુંજ રહે તેનું નામ વૈષ્ણવ છે ભગવદીયોને તેથી શ્રીપ્રભુ નામ શ્રીઅષ્ટાક્ષરાદિ તત્વ બતાવેલાં છે. ૪–૫

श्रीः श्रीसौभाग्य संप्राप्तिः धनवान् राजवल्लभः ।
कृशब्दः शोषयेत् पापं ष्ण शब्दस्ताप संहतिम् ॥ ६ ॥
शशब्दो निर्दहेद्योनिं रशब्दो ज्ञान माप्नुयात ।
णशब्देन सदाकृष्णे दृढाभक्तिः सदाभवेत् ॥ ७ ॥

मशब्देन गुरौ प्रीतिः कृष्ण रत्नोपदेशके ।
मशब्दे हरि सायुज्य मन्ययोनिंनगच्छाति ॥ ८ ॥

શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્ર "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ"માં આઠ અક્ષરો છે તે દરેકના જુદા જુદા અર્થો માહાત્મ્ય સહ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીએ ઉપરના ત્રણ શ્લોકોથી વર્ણન કર્યા છેઃ-

૧ શ્રી એ સૌભાગ્યની પ્રાપ્તિ કરાવે છે.

૨ કૃ એ પાપનું શોષણ કરે છે.

૩ ષ્ણ એ અક્ષર ત્રિવિધ તાપનો નાશ કરે છે (અને
: શ્રીપ્રભુ સંબંધી આર્ત્તિ પ્રાપ્ત કરાવે છે અર્થાત્ શ્રીપ્રભુ સંબંધી સ્નેહાતુરતા પ્રાપ્ત કરાવે છે.)

૪ શ એ યોનનું દહન કરે છે.

૫ ર એ અક્ષરજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરાવે છે.

૬ ણં એ અક્ષરથી નિત્ય શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુમાં અચલા ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

૭ મ એ અક્ષરથી શ્રીગુરૂચરણમાં પ્રીતિ ઉત્પન્ન થાય છે કે જે ગુરૂ શ્રીકૃષ્ણ રૂપી રત્નના ઉપદેશ કર્ત્તા છે.

૮ મ એ શ્રીપ્રભુની સાયુજયતા પ્રાપ્ત કરાવે છે કે જેથી અન્ય યોનિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

શ્રીભગવદીયજનોનું સૌભાગ્ય શ્રીપ્રભુ છે. શ્રીઅષ્ટાક્ષરનું હાર્દિક ધ્યાન શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્તનું સાધન છે. અને તેથી અષ્ટાક્ષર જેના હૃદયમાં બિરાજન છે તેણેજ સર્વ સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કરેલું છે. અર્થાત્ શ્રીઅષ્ટાક્ષર મહામંત્રનો પ્રથમાક્ષર શ્રી જેના મુખથી ઉચ્ચારણ થયેલો છે તેને સર્વ સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયેલું સૂચન થાય છે. કારણ કે તે સિવાય બીજું ઉત્તમ સૌભાગ્ય છેજ નહીં. પ્રથમાક્ષર શ્રી એજ શ્રીભગવદીય જનોનું માહાત્મ્ય અને પોતાનો પ્રતાપ સૌભાગ્ય પ્રાપ્તિથી તથા ધનવાન્ રાજવલ્લભતા પ્રભૃતિ ગુણોથી પ્રત્યક્ષ કરે છે. કૃ શબ્દ જે પાપ નિવૃત્તિ કર્ત્તા બતાવ્યો તેનું કારણ એ છે કે પાપ નિવૃત્તિ વિના અંતઃકરણ શુદ્ધ થતું નથી. જ્યાં સુધી અંતઃકરણ શુદ્ધ થતું નથી ત્યાં સુધી શ્રીપ્રભુ સ્મરણ વગેરેમાં પણ ચિત્ત લાગતું નથી. માટે કૃ અક્ષરનો એ પ્રતાપ બતાવ્યો છે. કૃ અક્ષરના ઉચ્ચારણથીજ પાપનું શોષણ થઇ જાય છે. વળી આગળ કહેલું છે કે શ્રીભગવદ્ભક્તોનાં મ્હોટાં મ્હોટાં પાપ પણ ભસ્મ થઇ જાય છે. તેનું કારણ આજ છે. કારણ કે શ્રીભગવદીયજનો પુનઃ પુનઃ શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્રનું સ્મરણ કરે છે. તો તેમાં પુનઃ પુનઃ કૃ શબ્દનું ઉચ્ચારણ થાયજ અને કૃ શબ્દનું માહાત્મ્ય ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે પાપ શોષણ કર્ત્તા છે. તો પછી શ્રીભગવદીય જનોનાં પાપ ભસ્મ થઇ જાય તેમાં

આશ્ચર્ય શું ? તેમજ ણ્ અક્ષરથી ત્રિવિધ તાપનિવૃત્તિથી પણ શુદ્ધતા સૂચન કરી છે. અને શ્રીપ્રભુ સંબંધી આર્ત્તિ પ્રાપ્ત થવી બતાવેલી છે. જ્યારે ત્રિવિધ તાપ નાશ થાય છે તો પછી કોઇપણ પ્રકારની લૌકિક વાસના પણ રહેતી નથી. જેની સંસારિક વાસના નષ્ટ થઇ તે પોતે માત્ર શ્રી-પ્રભુમાંજ લીન રહે છે અને તેને કોઇપણ પ્રકારનો યોનિત્વ સંબંધ પણ રહેતો નથી. અર્થાત્ એક યોનિથી બીજી યોનિમાં પુનરાવર્ત્તન થવું માત્ર સંસારિક વાસનાથીજ સંબંધ રાખે છે. જેને કોઇ પ્રકારની વાસનાજ નથી તેને કોઇપણ પ્રકારનો સ્રીત્વ, પુરૂષત્વ, પશુ વગેરેનો યોનિ સંબંધ છેજ નહીં કારણ કે સ્રી, પુરૂષ વગેરે જ્ઞાન પણ માત્ર દેહ ધારી-ઓનું સંસારિક અસત્ય અહંતા મમતાનુંજ કારણ છે. પાંચ ભૌતિક દેહ પણ કારણાવસ્થામાં શુદ્ધજ છે. તેમજ જીવ પણ ભગવદંશ અવિનાશી શુદ્ધજ છે. જેણે ઉપર પ્રમાણે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરેલું છે તે કોઇ સમયે મિથ્યાભિમાન કરતો નથી. તેમજ તેને કોઇપણ પ્રકારની યોનિત્વ વાસના પણ રહેતી નથી. શ્રીભગવદીયજનોને જે અલૌકિક તનુત્વ સંબંધ "શ્રીયમુનાષ્ટક"[1] પ્રભૃતિમાં બતાવ્યો છે તેનું કારણ ઉપર પ્રમાણેજ સંસારિક વાસનારૂપી દેહાભિમાનનું નષ્ટ થવું અને સર્વત્ર શ્રીપ્રભુમય જ્ઞાન સત્યત્વ પ્રાપ્ત થવારૂપ

---

૧ तनुनवत्वमेतावता श्री. य. श्लो. ७

અલૌકિક તનુત્વ સૂચન શ્રીયમુનાજીનું માહાત્મ્ય દર્શાવવાનું જ છે. અને તેવીજ રીતે ૨ અક્ષરનું માહાત્મ્ય પણ શ્રીપ્રભુ ચરણે ઉપર પ્રમાણે બતાવ્યું છે. અર્થાત્ શ્ર અક્ષરના ઉચ્ચારણ કરનારની સંસારિક વાસનાઓ નષ્ટ થઇ કોઇપણ પ્રકારનું મિથ્યાભિમાન રહેતું નથી કે જેથી લૌકિકત્વ સૂચન થાય. માત્ર સર્વત્ર એક દ્રષ્ટિથી શ્રીપ્રભુનેજ જુવે છે એજ અલૌકિક તનુ પ્રાપ્ત થવું અને સંસારિક વાસના દેહ (યોનિ) નું દહન થવું છે. અથવા મૃત્યુ ભયથી નિવૃત્ત થઇ પ્રભુવત્ નિત્ય સ્થાયી અલૌકિક દેહનું પ્રાપ્ત થવું તે છે. કારણ કે શ્રીપ્રભુના ભક્તોને શ્રીપ્રભુના મંત્ર પ્રતાપથી ગોલોક શ્રીપ્રભુનું ઉત્તમ ધામ પ્રાપ્ત થાય છે. અને તેઓ ત્યાં શ્રીપ્રભુ સમીપ આનંદયુક્ત શ્રીપ્રભુ સેવામાં મગ્ન રહે છે. શ્રીપ્રભુ ધામમાં પ્રાકૃત (લૌકિક) દેહ ધારી રહી શકતો નથી કારણ તે દેહમાં અહંતા, મમતા, પ્રભૃતિ પ્રકૃતિ સંબંધી ગુણો વિદ્યમાન હોય છે. અને ત્યાં તો સર્વ આનંદમયજ હોય છે. તેમજ જે ત્યાં પ્રાપ્ત થયો છે તેનું પુનરાવર્ત્તન પણ નથી બતાવ્યું. જેવી રીતે શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતામાં " यद्गत्वान निवर्त्तते तद्धाम परमंमम "[1] શ્રીપ્રભુએ આજ્ઞા કરેલી છે. પ્રકૃતિ સંબંધી ગુણોયુક્ત ત્યાં નિવાસ કરવા કોઇપણ યોગ્ય નથી એ શ્રીમદ્ભાગવતના

૧ જ્યાં ગયાપછી ફરીથા નિચે પૃથ્વી ઉપર પુનરાવર્તન થતું નથી એવું પરમ શ્રેષ્ઠ તે મારૂં ધામ છે.

જયવિજયને થયેલા શ્રીસનત્કુમારાદિના શ્રાપ સંબંધી આખ્યાનથીજ પ્રત્યક્ષ થાય છે. કારણ કે તેમનું પૃથ્વી ઉપર પતન અને આસુરી યોનિનું પ્રાપ્ત થવું ભેદ દૃષ્ટિરૂપી પ્રકૃતિ ગુણોનુંજ કારણ હતું. શ્રીભગવદીયજનો શ્રીપ્રભુ સમીપજ નિવાસ કરે છે. એ સિદ્ધ છે અને શ્રીપ્રભુ સમીપ પ્રાકૃત દેહધારી કોઈ સ્થિત થઇ શકતો નથી તો તે ઉપર-થીજ સિદ્ધ છે કે શ્રીપ્રભુજીના મંત્રસ્મરણ પ્રતાપથી અવશ્ય શ્રીપ્રભુ ભક્તોને મૃત્યુ ભય નિવૃત્ત થઈ અલૌકિક દેહ કે જેમાં મૃત્યુ ભય રહે નહિ તે જરૂર પ્રાપ્ત થતોજ હશે કે જેથી તેઓ શ્રીપ્રભુ ધામમાં તે અલૌકિક દેહવડે નિરંતર નિવાસ કરી આનંદમગ્ન શ્રીપ્રભુની સેવા કરી શકે જેવી રીતે શ્રીનારદ પંચરાત્ર દ્વિતીયાધ્યાય[1]માં શ્રીમહાદેવજીએ

[1] નારદ પં. રા. દ્વિતીયાધ્યાયઃ—

मयाश्रीकृष्णमंत्रश्च कृष्णालयेमुनेपुरा ।
गोलोके विरजातीरे नीरक्षीरनिभेऽमले ॥१९॥
शतलक्ष जपंकृत्वा पुण्ये वृन्दावनेवने ।
श्रीकृष्णानुग्रहेणैव मंत्रःसिद्धोबभूवमे ॥२०॥
ब्रह्मभालोद्भवोहंच सर्वादि सर्गतोमुने ।
प्राप्तं मृत्युं जयंज्ञानं कृष्णाच्च परमात्मनः ॥२१॥
सिद्धो मृत्यु जयोऽहंच नित्यनूतनविग्रहः ।
ब्रह्मणः पतनेनैव निमिषोमेयथाहरेः ॥२२॥
एवंतेषांपार्षदानां नास्ति मृत्युर्यथाहरेः ।

શ્રીનારદજીપ્રતિ પણ શ્રીકૃષ્ણનું મંત્રના પ્રતાપથી મૃત્યુનો જય તેમજ કર્માશ્રિત (લૌકિક) દેહનો ત્યાગ અને નૂતન (અલૌકિક) તનુની પ્રાપ્તિ વર્ણન કરી છે, કે જે અલૌકિક દેહ કોઈપણ સમયે (બ્રહ્માના આયુષ્ય અંતમાં પણ)પતન થતો નથી ને હમેશાં શ્રીપ્રભુની પ્રમાણેજ આનંદાત્મક સ્થાયી રહે છે. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે સિદ્ધાંતથી શ્રીઅષ્ટાક્ષર-

---

यस्मिन्देहेलभन्मंत्रं वैष्णवो वैष्णवादपि ॥२३॥
पूर्वकर्माश्रितंदेहंत्यक्त्वा सपार्षदोभवेत् ॥

શ્રીમહાદેવજી નારદજીને કહે છે કે હે મુનિ મેં પ્રથમ શ્રીપ્રભુના સ્થાન ગોલોક પુણ્ય એવું જે વૃંદાવન તેમાં શુદ્ધ જળથી શોભિત એવાં શ્રીવીરજાજીના તટ ઉપર શ્રીકૃષ્ણ મંત્રનો શત લક્ષ જપ કર્યો અને શ્રીકૃષ્ણના અનુગ્રહે કરી તે મંત્ર સિદ્ધ થયો. શ્રીપરમાત્મા કૃષ્ણથી મૃત્યુના જયરૂપી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું અને હે મુનિ! હું સૃષ્ટિથી તેમજ સર્વથી આદિ એવો બ્રહ્મબાલોદ્ભવ કહેવાયો. સિદ્ધ મૃત્યુનો જય કરનાર હું નિત્ય નૂતન વિગ્રહ (અલૌકિક તનુ) ધારી થયો અને મને શ્રીબ્રહ્માજીનું આયુષ્ય નિમેષ માત્ર જણાવવા લાગ્યું જેવી રીતે શ્રીપ્રભુને બ્રહ્માજીનું આયુષ્ય નિમેષ માત્ર જણાય છે. શ્રીપ્રભુની પેઠે તેમના પાર્ષદો (ભક્તો)નું પણ મૃત્યુ થતું નથી. અર્થાત્ જેવી રીતે પ્રભુ નિત્ય સ્થાયી છે તેવીજ રીતે તેમના પાર્ષદો પણ આનંદાત્મક અલૌકિક તનુથી શ્રીપ્રભુના ધામમાં નિવાસ કરે છે. વૈષ્ણવ વૈષ્ણવદ્વારા જે દેહમાં શ્રીપ્રભુ મંત્ર પ્રાપ્ત કરે છે. તે પૂર્વે કર્માશ્રિત દેહ મંત્ર પ્રાપ્ત કરવાથી તરત ત્યાગ કરી શ્રીપ્રભુનો પાર્ષદ થાય છે

ના શ અક્ષરના યોનિ દહન પ્રતાપમાં કોઇપણ પ્રકારથી આશ્ચર્ય અથવા સંશયભરેલું છેજ નહીં.

જ્યારે સંસારિક વાસનાઓ નષ્ટ થાય છે અને અલૌકિક શુદ્ધ દેહ પ્રાપ્ત થયેલો છે તો તેવા શુદ્ધ અંતઃકરણમાં શ્રી· પ્રભુ સંબંધી જ્ઞાન સહજ પ્રાપ્ત થાય છે કે જે દ્વારા શ્રી· પ્રભુમાં સ્નેહ પ્રાપ્ત થઇ શકે છે એ ર અક્ષરનું માહાત્મ્ય તેમજ પ્રતાપ છે. શ્રીપ્રભુમાં સ્નેહ થયો ત્યારે નિત્યપ્રતિ ધીમે ધીમે સ્નેહ વૃદ્ધિ થતો જાયછે અને શ્રીપ્રભુમાં આખરે અચલ પ્રેમ બંધાય છે. અચલ પ્રેમ એજ ભક્તિ છે. શ્રી· નારદ પંચરાત્રમાં કહ્યું છે તેમજ શ્રીઆચાર્ય ચરણે પણ આજ્ઞા કરેલી છે કે "[1]માહાત્મ્ય જ્ઞાનપૂર્વક સુદૃઢ સ્નેહ પ્રાપ્ત થાયછે અને સુદૃઢ સ્નેહ એજ ભક્તિ છે. અને તેથીજ

એટલે તરતજ તે દેહ (કર્માશ્રિત લૌકિક) ત્યાગ કરી પાર્ષદ દેહ (અલૌકિક) શ્રીપ્રભુના જેવો પ્રાપ્ત થઇ જાય છે.

ઉપર પ્રમાણે વાક્યોથી શ્રીપ્રભુ મંત્રદ્વારા અલૌકિય તનુની પ્રાપ્તિ બતાવેલી છે.

નારદ પં૦ રા૦ પ્રથમાધ્યાયઃ—

नप्राकृतो नाविषयी नित्यदेहीच वैष्णवः ॥

વૈષ્ણવ પ્રાકૃત વા વિષયી અનિત્ય દેહવાન્ નથી પરંતુ નિત્ય સ્થાયી આનંદાત્મક દેહવાન્ છે. ઇત્યાદિ વાક્યોથી ઘણે સ્થળે દર્શાવેલુંછે.

१ माहात्म्यज्ञान पूर्वस्तु सुदृढः सर्वतोऽधिकः ॥
स्नेहोभक्ति रिति प्रोक्तस्तया मुक्तिर्नचान्यथा ॥

શ્રીવિઠ્ઠલેશ્વરચરણે પણ ર શબ્દનું તેમજ ણું નું માહાત્મ્ય ઉપર પ્રમાણે બતાવેલું છે."

જ્યારે શ્રીપ્રભુમાં પ્રીતિ પ્રાપ્ત થાય છે અને દૃઢ સ્નેહ બંધાય છે ત્યારે શ્રીગુરૂચરણમાં પણ પ્રીતિ વિશેષ થાયછે. કારણ કે શ્રીગુરૂદ્વારાજ શ્રીપ્રભુ સંબંધી જ્ઞાનોપદેશ પ્રાપ્ત થયો હતો કે જેથી આ દશા પ્રાપ્ત થઈ; અને તે ગુરૂ પ્રીતિથી નિત્યપ્રતિ સ્નેહ શ્રીપ્રભુમાં વૃદ્ધિ થતો જાય છે; અને શ્રીપ્રભુવિના અન્ય કોઈ વસ્તુની વાસના અથવા તેમાં સ્નેહ રહેતો નથી. અંત્યમાં સિદ્ધિરૂપ શ્રીહરિ સાયુજ્યતા અર્થાત્ શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્તિ થાય છે અને તેથી અન્ય યોનિ સંબંધ અર્થાત્ પુનર્જન્મ મરણ ભય રહેતો નથી. કારણ કે સાયુજ્યતા પ્રાપ્ત શ્રીપ્રભુ સમીપ નિવાસકર્ત્તા ભગવદીય-જનો (પાર્ષદો) કે જેમણે શ્રીપ્રભુનું દાસત્વ પ્રાપ્ત કરેલું છે તેમને લૌકિક દેહ તો છે નહીં કે જેથી મૃત્યુનો ભય રહે. અને પુનર્જન્મ મરણ થયા કરે. તેમને તો અલૌકિક શ્રીપ્રભુવત્ આનંદાત્મક નિત્ય સ્થાયી દેહ પ્રાપ્ત થયેલો હોય છે કે જેદ્વારા તે પ્રભુધામમાં પ્રાપ્ત થયેલો પુનઃ પૃથ્વી ઉપર પતન થતો નથી અર્થાત્ તેનું પુનર્જન્મ મરણ થતું નથી. અને તેથીજ ઉપર પ્રમાણેનું મ અક્ષરમાં અન્ય યોનિના સંબંધ નિવૃત્તિરૂપ માહાત્મ્ય બતાવેલું છે. શ્રીપ્રભુપ્રાપ્તિમાં મુખ્ય સાધન શ્રીગુરૂ કૃપાજ છે કારણ કે શ્રીગુરૂ કૃપાથી

અને તેમના પ્રમેય બલ પ્રતાપથીજ તેમની કૃપાદ્વારા પ્રાપ્ત મંત્ર દીક્ષાદ્વારા દીક્ષાવાન્ જીવો ઉપર શ્રીપ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે. શ્રીગુરૂ પોતે સર્વજ્ઞ, કૃપાલુ, વેદ વેદાંતના સિદ્ધાંતને જાણનારા શ્રીપ્રભુના પ્રિય સાક્ષાત્ તેજસ્વરૂપ ઈચ્છીત વરને આપનારા સર્વ સામર્થ્યવાન્ છે. શ્રીગુરૂ શબ્દની વ્યાખ્યા શાસ્ત્રમાં નીચે પ્રમાણે બતાવેલી છેઃ—

गुशब्दस्त्वंधकारस्याद्रुशब्दस्तान्निरोधकृत् ।
अंधकार निरोधत्वाद् गुरुरित्याभिधीयते ॥

ગુ એ શબ્દ અંધકારનો વાચક છે અને રૂ શબ્દ અંધકારનો નિવૃત્તિ કર્તા છે અર્થાત્ શિષ્યના હૃદયમાં સ્થિત અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને નિવૃત્તિ કરનાર તે ગુરૂ કહેવાય છે અને તેથીજ ઉપરોકત ગુણો યુકતજ ગુરૂ પ્રાપ્ત કરવા સંબંધમાં ગૌતમ તંત્ર[1] પંચમાધ્યાયમાં કહેલું છે.

---

१ सुंदरःसुमुख स्वस्थः सुवासाबहु तंत्रवित् ॥
असंशयः संशयच्छिन्निरपेक्षा गुरुर्मतः ॥
वेद वेदान्त वेदांग सिद्धान्त ज्ञान पारगः ॥
वाङ्मनः काय चितैश्च विष्णोः शुश्रुपणेरतः ॥
विष्णुमंत्रानु संधायी विष्णु विज्ञानवेदकः ॥
विष्णौ समर्पकः सम्यक् त्रिविधोपात्त कर्मणः ॥
वैष्णवाम्नाय सिद्धान्त चिंतामणी रिवापरः ॥
आश्रमी ज्ञानकुशलो गुरुर्भवतिनापरः ॥
एवं विधो गुरुर्ज्ञेयस्त्वन्यथा शिष्य दुःखदः । इत्यादि

યદિ તેવા ગુણોથી શોભિત ગુરૂ ન પ્રાપ્ત થાય અને હરકોઈ વિના પરંપરા શાસ્ત્ર સંમતરહિત ગુરૂ પાની મંત્રદીક્ષા પ્રાપ્ત કરવાથી તે અંતે શિષ્યને દુઃખદાયી થઇ પડેછે માટે ઉત્તમ પ્રભુપ્રાપ્તિ કરાવનારા ઉત્તમ ગુણોથી શોભીત કૃપાલુ ગુરૂનો આશ્રય કરવો કે જેમની પ્રીતિથી અને કૃપાથી શ્રી-પ્રભુ પણ પ્રસન્ન થાય, કારણ કે શ્રીપ્રભુ પ્રસન્ન થવામાં મૂલ કારણ શ્રીગુરૂજ છે.

અર્થઃ-સુંદર સુમુખ સ્વસ્થ ચિત્તવાળા સુવાસા તેમજ બહુ તંત્રવિત્ તથા પોતે સંશયરહિત અને બીજાના સશયોનું છેદન કર-નારા નિરપેક્ષ ગુરૂ હોવા જોઇએ. વેદ વેદાંત અને વેદના અંગોને તથા તેના સિદ્ધાંતને જાણનારા જ્ઞાન પારંગત, વાણી, મન, કાયા અને ચિત્ત જેનાં શ્રી (વિષ્ણુ) પ્રભુ શુશ્રુષામાં લાગેલાં હોય તથા વિષ્ણુ મંત્રાનુસંધાયી તથા શ્રીવિષ્ણુ સંબંધી જ્ઞાનને જાણનારા ત્રિવિધ કર્મો શ્રીવિષ્ણુને સમર્પણ કરનારા, વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના સિદ્ધાંત રૂપ ચિંતામણીના જેવા ઇચ્છિત વસ્તુને આપનારા, આશ્રમી, જ્ઞાન-કુશલ એવા ગુરૂ થઇ શકે, અન્ય નહીં. આ પ્રમાણે ગુરૂ સ્વરૂપ જોઇને ગુરૂ કરવા નહીં તો તે સિવાય ઉપરોક્ત ગુણોથીરહિત શિષ્યને દુઃખદાયી થઇ પડે છે. માટે હરકોઇથી મંત્રદીક્ષા પ્રાપ્ત કરી ગુરૂ સંપાદન કરવા ન જોઇએ. કારણ કે તેમનાથી કહેલું ગુરૂ માહાત્મ્ય પ્રાપ્ત થતું નથી કે જેમ ઉપર ગુરૂદ્વારા પ્રભુપ્રાપ્તિ દર્શાવેલી છે. તો પછી શ્રીગુરૂદ્વારા પ્રભુપ્રાપ્તિ થવાથી માત્ર ગુરૂ સંપાદન કરવામાં કરેલો પરિશ્રમ નિરર્થક દુઃખરૂપજ કહેવાય છે.

આ **શ્રીઅષ્ટાક્ષર**ના અંત્યમ ઉભય **મ** અક્ષરોનું માહાત્મ્ય છે અર્થાત્ **મ** અક્ષરના ઉચ્ચારણથી શ્રીગુરૂમાં પ્રીતિ શ્રીગુરૂદ્વારા શ્રીપ્રભુમાં પ્રાપ્તિ અને તેથીજ સાયુજ્યતા સિદ્ધિ કે જેથી અન્ય યોનિના ભયનીપણ નિવૃત્તિ થાય છે. સારાંશકે પૂર્ણ અષ્ટાક્ષરનો ઉચ્ચારણ કરનાર જીવ (મનુષ્ય) અલૌકિક દેહ ધારણ કરી શ્રીપ્રભુ સમીપ ઉત્તમ પરમપદ શ્રીગોલોક નિત્યલીલા સ્થાનમાં શ્રીપ્રભુ સેવામાં સ્થિત થાય છે. અને એજ શ્રીભગવદીયોનો મોક્ષ અને પ્રાર્થનીય વસ્તુ છે અર્થાત્ ઇચ્છિત વસ્તુ શ્રીપ્રભુ પણ શ્રીઅષ્ટાક્ષરથીજ પ્રાપ્ત થાય છે. અન્ય અનેક સાધનોથી દુર્લભ છે. અને તેથીજ જોઇતા સાધનો પણ ક્રમશઃ શ્રીઅષ્ટાક્ષરના અક્ષરો જ ઉપરના માહાત્મ્યથી દર્શાવ્યા, શ્રીઅષ્ટાક્ષરવિના અન્ય કોઇ સાધન ભગવદીયોને વાસ્તે નથી, અને તેથીજ શ્રીઆચાર્ય ચરણ પરમકૃપાલુ શ્રીવલ્લભાધીશે પણ આજ્ઞા કરેલી છે. "[1]**तस्मात्सर्वात्मना नित्यंश्रीकृष्णः शरणं मम ॥ वदद्भिरेव सततं स्थेयमित्येवमेमतिः**" શ્રીઅષ્ટાક્ષરમાંજ સર્વપ્રકારની સિદ્ધિ રહેલી છે અને તેનાથીજ શ્રીપ્રભુપ્રાપ્તિ થાય છે. ૬.૭.૮

इतिश्रीकृष्णमंत्रार्थं योजपेद्विठ्ठलेरतिम् ।
भक्ति वैराग्यमाप्नोति भुक्तिमुक्ति करेस्थिते ॥ १ ॥

---

૧ "તેથી કરીને સર્વાત્માએ કરી નિત્ય "**શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ**" એ મંત્રનો જપ કર્યા કરવો એ મારી મતિ છે અર્થાત્ સિદ્ધાંત છે. (નવરત્ન ગ્રંથ શ્લોક ૫)

सर्व रोगोपशमनं सर्व पापोपनाशनम् ।
ऋद्धि सिद्धिर्गृहेशीघ्रं वसते सर्वदास्थिरा ॥१०॥
आनंदं परमानंदं सायुज्यं हरिवल्लभम् ।
यःपठेच्छ्री कृष्णमंत्रं सर्वज्वर विनाशनम् ॥११॥
भूतप्रेतपिशाचादि व्याघ्रचौरादि संकटे ।
शत्रवो मित्रतां यांति सर्पदष्टैव भूषकाः ॥१२॥
कुक्रियाः सर्वरिष्टानिकुग्रहाः सर्वनाशनाः ।
आनंदमूर्त्तिः कृष्णोऽस्य हृदये वसते सदा ॥१३॥

ઉપર પ્રમાણે "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ" એ મંત્રનો અર્થ છે તે મંત્રનો જપ કરે છે તેની શ્રીવિઠ્ઠલ ચરણમાં પ્રીતિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ ભક્તિ તથા વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. તથા તેના હસ્તમાંજ [2]ભુક્તિમુક્તિ સ્થિત થાયછે સર્વપ્રકારના રોગનુંશમન

---

૧ શ્રીશોભા અથવા સ્વામિન્યાદિસહ—વિદ્—જ્ઞાન ઠ· શૂન્ય જ્ઞાન શૂન્ય જે જીવ તેને લ—ગૃહણ કરે (અંગીકાર કરે) તે વિઠ્ઠલ (જ્ઞાનરહિત જીવોને પોતાની કૃપાદ્વારા અંગીકાર કરનારા પરમકૃપાલુ પ્રભુ શ્રીવિઠ્ઠલ.)

૨ धर्मार्थकामैः किंतस्यमुक्ति स्तस्य करे स्थिता ।
समस्त जगतांमूले यस्यभक्ति स्थिरात्वयि ॥

સમસ્ત જગતના મૂળરૂપ આપમાં જેની ભક્તિ સ્થિર થઇ છે તેને ધર્મ, અર્થ, કામ, વગેરે શુંછે. મુક્તિ પણ તેના હસ્તમાં સ્થિત છે. ઇત્યાદિ વાક્યો શ્રીવિષ્ણુ પુરાણમાં કહેલાં છે.

થાય છે તથા સર્વ પ્રકારના પાપનો નાશ થાય છે. ઋદ્ધિ સિદ્ધિ શીઘ્ર પ્રાપ્ત થાય છે અને તેના ઘરમાં હમેશાં સ્થિર થઇને નિવાસ કરે છે. આનંદ[1] તથા પરમાનંદ[2] તેમજ સાયુજ્યતા[3] પ્રાપ્ત થાય છે. અને શ્રીપ્રભુનો પ્રિય થાય છે. જે શ્રીકૃષ્ણ મંત્ર આ અષ્ટાક્ષરનું પઠન કરે છે તેના સર્વ પ્રકારના જ્વર નાશ પામે છે. ભૂતપ્રેત પિશાચાદિ તેમજ વ્યાઘ્ર ચોરાદિથી તથા સંકટ સમયે પણ રક્ષણ કરે છે અને તેના પ્રતાપથી શત્રુજનો પણ મિત્રતા સંપાદન કરી લે છે જેવી રીતે સર્પને જોઈ મૂષકો થાય છે. કુક્રિયાઓ તેમજ સર્વ પ્રકારનાં અરિષ્ટ તથા કુગ્રહો વગેરે સર્વ નાશ થઈ જાય છે અને સાક્ષાત્ આનંદ[4] સ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ હૃદયમાં બિરાજમાન થાય છે. ૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩.

तस्यकुत्रापिनोदुःखं सुखं सर्वत्र सर्वदा ।
अहोरात्रं जपेन्नित्य गुरूणां मंत्रमुत्तमम् ॥ १४ ॥
तंहिदृष्ट्वा त्रयोलोकाः पूतास्युः किमुमानवाः ।
मध्येच सर्व मंत्राणां मंत्र राजोत्तमोत्तमः ॥ १५ ॥

---

૧. અક્ષર બ્રહ્મ અથવા શ્રીપ્રભુનું ધામ.

૨. શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ.

૩. સાયુજ્ય મોક્ષ અથવા શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્તિ.

૪. आनंद मात्र करपाद मुखोदरादिः વગેરે વાક્યોથી આનંદ સ્વરૂપ પ્રતિપાદન કરેલું છે.

इदमेव परैकांत भक्तिमान् यः सदास्मरेत् ।
ऋद्धिः सिद्धि गृहेसत्यं कृष्णतात्पर्यं सुंदरम् ॥ ७६ ॥
भक्तानांहित कार्यार्थं ज्ञातव्यं स्वजनोत्तमैः ।
वेदवाक्ये महावाक्यं पुराणे भारते तथा ॥ ७७ ॥
श्रीमद्वल्लभवाक्यार्थं श्रीकृष्णः शरणंमम ।

इति श्रीविठ्ठलेश्वर विरचितम् श्रीअष्टाक्षर निरूपणम् समाप्तम् ॥

તેને કોઈ સ્થળે દુઃખ પ્રાપ્ત થતું નથી. સર્વદા સર્વ સ્થળે સુખજ પ્રાપ્ત થાય છે. જે રાત્રિ દિવસ નિત્ય શ્રીગુરૂનો કૃપાદ્વારા પ્રદાન કરેલો [1]સર્વ મંત્રોમાં ઉત્તમ આ મહામંત્રનો જે જપ કરે છે તેને જોઈને નિશ્ચય ત્રણે

---

१ गौतम तं० पंचमाध्याय श्लो. ११

सर्वेषुमंत्र वर्गेषुश्रेष्ठं वैष्णवमुच्यते ।
वैष्णवेषुच सर्वेषु कृष्णमंत्राः फलाधिकाः ॥

સર્વ મંત્ર વર્ગમાં શ્રીવૈષ્ણુવ મંત્ર વર્ગ શ્રેષ્ઠ છે અને શ્રીવૈષ્ણુવ વર્ગમાં પણ સર્વમાં શ્રીકૃષ્ણુ મંત્ર અધિક ફળવાળા છે. તેમજ નારદ પંચરાત્રમાં પ્રથમ રાત્રીના પ્રથમાધ્યાય શ્લોક ૭૦ મામાં બતાવેલું છેઃ—

मंत्राणां कृष्ण मंत्रश्च यथा विद्या धनेष्वपि ।
यथा तेजस्विनां सूर्यो मिष्टानाममृतंयथा ॥

જેવી રીતે ધનમાં ઉત્તમ ધન વિદ્યા છે. તેજસ્વી પદાર્થોમાં ઉત્તમ સૂર્ય છે તથા જેવી રીતે મિષ્ટ વસ્તુમાં ઉત્તમ અમૃત છે તેવી રીતે મંત્રોમાં ઉત્તમ શ્રીકૃષ્ણુ મંત્ર છે.

[1]લોક પવિત્ર થાય છે (તો મનુષ્ય પવિત્ર થાય તેમાં આશ્ચર્ય શું ?) સર્વ મંત્રોમાં ઉત્તમોત્તમ અને મંત્રરાજ આ અષ્ટાક્ષર છે. આ મંત્રને એકાંતમાં શ્રદ્ધાથી જે ભક્તિમાન્ પુરૂપ સદા જપ કરે તેના ગ્રહમાં સત્યજ ઋદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. સુંદર શ્રીકૃષ્ણ તાત્પર્ય રૂપ શ્રીઅષ્ટાક્ષરની સ્વકીય ભકતોના હિતકાર્યાર્થે ઉત્તમ પુરૂષ કૃપાલુ શ્રીઆચાર્ય

---

१ कृष्णमंत्रो पासकानांशुद्धं पादोद्कं सुत ।
पुनाति सर्वतीर्थानि वसुधामपि पार्वति ॥
कृष्णमंत्रोद्विज मुखाद्यस्य कर्णे प्रयातिच ॥
तंवैष्णवं जगत्पूतं प्रवदन्ति पुराविदः ॥
मंत्रग्रहण मात्रेण नरोनारायणात्मकः ।
पुनाति लीलामात्रेण पुरुषाणां शतंशतं ॥

શ્રીકૃષ્ણ મંત્રની ઉપાસના કરનારનું પાદોદક પૃથ્વીને તથા સર્વે તીર્થોને પવિત્ર કરે છે. શ્રીકૃષ્ણ મંત્રદ્વિજ મુખથી જેના કર્ણમાં પ્રાપ્ત થયેલો છે. તે વૈષ્ણવને જગત પવિત્ર કરનાર કહેલો છે. અર્થાત્ તે જગત્ માત્રને પોતે પવિત્ર કરે છે એવું પ્રાચીન જ્ઞાની મનુષ્યો કહે છે. માત્ર મંત્ર ગ્રહણથીજ મનુષ્ય નારાયણાત્મક થઇ જેવી રીતે શ્રીપ્રભુ લીલા માત્રથી સર્વને પવિત્ર કરી ઉદ્ધાર કરે છે. તેવી રીતે તે પોતાની લીલાથી પુરૂષોનાં શતશતને પવિત્ર કરે છે. અર્થાત્ સો પેઢીના પુરૂષોને પવિત્ર કરી તેમનો ઉદ્ધાર કરે છે. ઇત્યાદિ શ્લોકોથી નારદ પંચરાત્રના નવમાધ્યાયમાં શ્રીકૃષ્ણ મંત્રના સ્મરણ કરનાર વૈષ્ણવ જનનું માહાત્મ્ય વર્ણન કરેલું છે. વળી તેજ અધ્યાયમાં

ચરણોએ જાણીને કૃપા કરેલી છે અર્થાત્ પોતાના જીવોના ઉદ્ધારાર્થજ પોતે કૃપા કરીને આ અષ્ટાક્ષરનું દાન શરૂ કરેલું છે. કે જે શ્રીકૃષ્ણ તાત્પર્યજ છે. વેદમાં, પુરાણમાં તેમજ શ્રીમહાભારત પભૃતિ શાસ્ત્રોમાં જે મહાવાક્ય તેજ શ્રીપરમકૃપાલુ આચાર્ય ચરણ શ્રીવલ્લભાધીશજીનું અર્થ રૂપ વાક્ય આ "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ" મંત્ર છે. અર્થાત્ પુરાણમાં, વેદમાં, મહાભારતાદિ પ્રભૃતિમાં શ્રીપ્રભુ મંત્રજ સર્વોપરિ વાક્ય છે અને સર્વત્ર એકજ પ્રતિપાદન કરેલું છે તે સિવાય અન્ય કોઈ ઉત્તમ પ્રતિપાદન કર્યા નથી અને

આગળ ૨૭ મા તથા ૩૦ મા શ્લોકમાં કહ્યું છે કેઃ—

विष्णुमंत्रं योलभेत् वैष्णवाद्विजोत्तमात् ।
कोटी जन्मार्जितात्पापान्मुच्यतेनात्र संशयः ॥

વૈષ્ણવથી તેમજ ઉત્તમ દ્વિજથી શ્રીવિષ્ણુ મંત્ર જેણે પ્રાપ્ત કરેલો છે તે કોટિ જન્મનાં સંગૃહિત પાપોથી મુક્ત થઇ જાય. તેમાં કોઇ પણ પ્રકારનો સંશય નથી.

दर्शनं वैष्णवानांच देवा वांच्छंति नित्यशः ॥
नवैष्णवात्परं पूतो विश्वेषुनिखिलेषुच ॥

શ્રીભગવદીયજન વૈષ્ણવનાં દર્શનની દેવતા પણ ઇચ્છા રાખે છે કારણ કે અખિલ વિશ્વમાં શ્રીભગવદીયજન વૈષ્ણવથી અન્ય કોઇ પણ વિશેષ પવિત્ર નથી. અર્થાત્ વૈષ્ણવ સર્વથી શ્રેષ્ટ પવિત્ર છે ઇત્યાદિ અનેક સ્થળે વર્ણવેલું છે.

તેથીજ પોતે પણ શાસ્ત્રોમાંથી સાર[1] સંગ્રહ કરી આ શ્રીપ્રભુનો ઉત્તમ મંત્ર પોતાના ભક્તોના હિતના વાસ્તે વેદ[2] સંમતજ પ્રકટ કરેલો છે. શ્રીઅષ્ટાક્ષર કલ્પિત નથી કિન્તુ શાસ્ત્રોક્તજ છે–૧૪–૧૫–૧૬–૧૭ ઇતિ શ્રીઅષ્ટાક્ષર નિરૂપણનું ભાષાન્તર સંપૂર્ણ.

સારાંશ અથવા વિવેચનનો સિધ્ધાંત—

ઉપર પ્રમાણે માહાત્મ્યવાન્ આ અષ્ટાક્ષર શરણ મંત્ર છે. માટે શ્રીગુરૂ કૃપાથી પ્રાપ્ત થયેલા આવા અષ્ટાક્ષર મંત્રનું સ્મરણ કોઇ સમયે ત્યાગ કરવું ન જોઇએ. કારણ કે શ્રીઅષ્ટાક્ષરજ સર્વથી ઉત્તમ અને સર્વ શાસ્ત્રોનું તત્વ

---

१ गृहाण मम मंत्रंच कृष्ण इत्यक्षरद्वयं ।
सर्वेषामेव मंत्राणां सारात्सारतरंपरम् ॥

શ્રીબ્રહ્મ વૈવર્ત્ત પુરાણમાં શ્રીકૃષ્ણ જન્મ ખંડમાં શ્રીપ્રભુએ પોતે આજ્ઞા કરી છે કે–મારો કૃષ્ણ એ બે અક્ષરોનો. મંત્ર ગ્રહણ કર; સર્વ મંત્રોના સારનો સાર એજ બે અક્ષરો છે.

२ शृणुब्रह्मन् कृष्ण मंत्रात् सर्व वेदैक संमतान् ।
यदेक ज्ञान मात्रेण पुनर्जन्म न विद्यत इति वचनात्॥

હે બ્રહ્મન્ વેદ સંમત શ્રીકૃષ્ણ મંત્રોનું શ્રવણ કર કે જે એકના જ્ઞાન માત્રથી પુનર્જન્મ પ્રાપ્ત થતો નથી ઇત્યાદિ ગૌતમ તંત્રમાં ૨૧ મા અધ્યાયના શ્લોક બીજાથી શ્રીકૃષ્ણ મંત્ર વદ સંમત તથા પુનર્જન્મ નિવૃત્તિ કરનાર બતાવેલા છે.

છે. તો એની તત્વ રૂપ વસ્તુ કે સહજ હસ્તગત થઈ છે તેને પોતાની અજ્ઞાનતાથી કદી પણ ખોવી નહીં.

શ્રીઅષ્ટાક્ષર કે જેને શરણ મંત્ર કહીએ છીએ તેજ આ "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણંમમ" મંત્ર શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્ત કરવામાં સાધન રૂપ છે. શ્રીપ્રભુને શરણ જવું એજ સર્વનું મુખ્ય તેમજ વિશેષે કરી ભગવદીયોનું કર્ત્તવ્ય છે. કારણ કે શ્રીપ્રભુ સર્વના સ્વામિ છે. જીવ શ્રીપ્રભુનો દાસ છે. યથા "जीवस्तुसहजोदासः" સેવકે સ્વામિની સદા આધીન થઈ સેવા કરવી જોઈએ. કારણ કે સ્વામિ સેવકનો તેજ સંબંધ છે. શરણતાજ શ્રીપ્રભુ પ્રાપ્તિ કરવાનો સરલ ઉપાય છે. શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં પણ શ્રીપ્રભુએ અર્જુનને "સર્વ ત્યાગ [1]કરી મને શરણ આવ" હું તને સર્વ પાપોથી મુક્ત કરીશ એ પ્રમાણે શરણતાનોજ અંત્યમ મહદુપાય રૂપ ઉપદેશ કરેલો છે. વળી શ્રીપ્રભુ પોતાને શરણ આવેલાને પોતાની કૃપાએ કરી ઐહિક તથા પારલૌકિક સુખ પ્રાપ્ત કરાવે છે. તેમજ તેનું સંરક્ષણ પોતેજ કરે છે. તેને પોતાનો પ્રિય સમજી કોઈ પણ સમયે ત્યાગ કરતા નથી. શ્રીમદ્ભાગવતમાં પોતે આજ્ઞા કરી છે કે "જેઓ

---

૧ सर्व धर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ।
अहंत्वां सर्व पापेभ्यो मोक्षयिष्यामिमाशुच ॥
श्रीमद्भ० गी० अ० १८

[1]સ્ત્રી, ગૃહ, પુત્ર, આપ્ત, પ્રાણ, વિત્ત વિગેરેનો ત્યાગ કરીને મને શરણ આવેલા છે; તેમને હું કેવી રીતે ત્યાગ કરૂં. ? ”

શ્રીપ્રભુના નામ વિના આવું પ્રબલ પ્રતાપી સાધન પણ આ ભવ રૂપી દુઃખ સમુદ્રને તરવાનું બીજું કોઇ પણ છે નહીં. શ્રીપ્રભુનું સ્મરણ એજ સર્વોપરિ છે. હાસ્યથી અથવા [2]હેલનથી કોઇ પણ પ્રકારથી શ્રીપ્રભુનું નામ મુખમાંથી બોલવામાં આવે તો તે સર્વ પાપને હરણ કરે છે. તેમજ અજ્ઞાનથી અથવા[3] જ્ઞાનથી પણ શ્રીપ્રભુના નામનું સ્મરણ કર્યું હોય તો તેથી સર્વ પાપ ભસ્મ થઇ જાય છે.

માટે હરેક પ્રિય ભગવદીયજન મહાનુભાવોએ તેમજ હરેક મનુષ્યે શ્રીપરમકૃપાલુ શ્રીઆચાર્ય ચરણોદ્વારા શ્રીઅષ્ટાક્ષરાદિ શ્રીપ્રભુ મંત્રની દીક્ષા પ્રાપ્ત કરી તે દ્વારા

---

१ येदारागार पुत्राप्तान् प्राणान्वित्त मिमंपरम् ।
हित्वामां शरणं याताः कथंतांस्यक्तुमुत्सहे ॥
श्रीमद्भा. न. स्कं. अ. ४ श्लो. ६१

२ सांकेत्यं पारिहास्यंवा स्तोभंहेलनमेवचा ।
वैकुण्ठनामग्रहण मशेषाघहरं विदुः ॥ १३ ॥

३ अज्ञानादथवा ज्ञानादुत्तम श्लोक नामयत् ॥
संकीर्तितमघं पुंसां दहेदेधो यथानलः ॥ २४ ॥
श्रीभद्भा० ष. स्कं. अ २

પોતાનું કલ્યાણ કરવું જોઇએ. શ્રીઆચાર્ય ચરણોદ્વારાજ મંત્ર ગ્રહણ કરી શ્રીપ્રભુ સેવા સ્મરણ કરવામાં માત્ર કારણ એ છે કે તે વિના મંત્ર સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી તેમજ તેનાથી શ્રીપ્રભુની ભક્તિ પણ પ્રાપ્ત થાય નહિં તથા વૃદ્ધિને પણ પામેજ નહીં. શ્રીનારદ પંચરાત્ર દ્વિતીયાધ્યાય દ્વિતીય રાત્રમાં શ્રીમહાદેવજીનું કથન છે કેઃ-

गृह्णातिभक्तोभक्त्याच कृष्णमंत्रंचवैष्णवात् ।
अवैष्णवाद्गृहीत्वाच हरिभक्तिर्नवर्द्धते ॥ १२ ॥

ભક્તિપૂર્વક ભક્ત મનુષ્ય વૈષ્ણવદ્વારાજ શ્રીકૃષ્ણ મંત્રને ગ્રહણ કરે છે (ગ્રહણ કરવો જોઇએ) અવૈષ્ણવથી ગ્રહણ કરવામાં શ્રીપ્રભુ ભક્તિ વૃદ્ધિ થતી નથી. આ સ્થળે કોઇ શંકા કરે કે ઉપર પ્રમાણે કથનાનુસાર વૈષ્ણવથી મંત્ર ગ્રહણ કરવો જોઇએ. પછી શ્રીઆચાર્યો દ્વારાજ ગ્રહણ કરવો તેનું કારણ શું ? આ સ્થલે માત્ર હરેક કોઇથી શ્રીપ્રભુનો મંત્ર ગ્રહણ ન કરવો કેવલ વૈષ્ણવદ્વારાજ કરવો એ કથન અવૈષ્ણવનો નિષેધકર્ત્તા રૂપથી દર્શાવેલો છે. પરન્તુ જ્યાં દીક્ષા ગ્રહણ કરવા વિષયમાં સંપ્રદાય પુરસ્સરજ શ્રીગુરૂનો આશ્રય લઈ મંત્રદીક્ષા પ્રાપ્ત કરવી જોઇએ એવું બતાવેલું છે અને વળી સદ્ગુરૂ લક્ષણ વિષયમાં વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના સિદ્ધાંત રૂપ ગુરૂનું લક્ષણ બતાવેલું છે ત્યાં

ખુલાસા માલુમ પડે છે કે મંત્ર દીક્ષા શ્રીઆચાર્યોદ્વારાજ પ્રાપ્ત થઇ શકે. અને તે ઉપરથી આ ઠેકાણે પણ તેવીજ રીતે સમજવાનું છે. માત્ર અવૈષ્ણવ સર્વગુણ સંપન્ન ગુરૂ કરવા યોગ્ય પ્રતાપથી પૂર્ણ હોય તોપણ ગુરૂ કરવો નહીં. અર્થાત્ વૈષ્ણવાચાર્ય વિના કૃષ્ણ મંત્રની દીક્ષા પ્રાપ્ત કરવી નહીં આચાર્ય, એ શ્રીપ્રભુ સ્વરૂપજ છે યથા. आचार्यमां विजानीयात् ॥ એક સાધારણ નિયમ છે કે નિર્ધન મનુષ્ય અન્યને પોતાની દ્વારા ધનવાન્ કરવા અસમર્થજ છે. જ્યારે મંત્રદાતા પોતેજ તે મંત્રોથી અનુભૂત થયેલો નથી. તો તેની દ્વાર પ્રાપ્ત મંત્ર મંત્ર ગ્રહણ કર્તા દ્વિતીય પુરૂષને તે મંત્ર સિદ્ધ શીરીતે થઇ શકે. કારણ કે મંત્ર દાતા પોતેજ મંત્ર સિદ્ધભૂત પ્રત્યક્ષ હોવો જોઇએ જેવી રીતે શ્રીમહાદેવજીએ પોતાને મંત્રસિદ્ધિ વર્ણન કરેલી છે. અને તેથીજ અવૈષ્ણવ ગુરૂનો નિષેધ દર્શાવેલો છે. શ્રી પદ્મપુરાણમાં દર્શાવેલું છે કેઃ—

" सहस्र शाखाध्यायीच सर्व यज्ञेषुदीक्षितः ।
कुलेमहति जातोऽपिनगुरुः स्यादवैष्णवः ॥ "

સહસ્ત્ર વેદની શાખાઓનો અધ્યયન કરનારો સર્વ યજ્ઞોમાં દીક્ષિત તથા મહત્કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલો એવો ઉત્તમ પવિત્ર પણ યદિ અવૈષ્ણવ હોય તો તે ગુરૂ ન થાય. અર્થાત્ સર્વગુણ સંપન્ન પણ અવૈષ્ણવ ગુરૂ કરવો નહીં. કારણ કે

સર્વશુભ ગુણયુક્ત મનુષ્યપણ અવૈષ્ણવતાથી મહાદૂષિત બતાવેલો છે. તેને માટે ભવિષ્ય પુરાણમાં નીચે પ્રમાણે દર્શાવેલું છેઃ -

विद्याविनय संपन्ना विशालकुल संभवाः ।
विष्णुभक्ति विहीनाये चांडाल सदृशाः स्मृताः ॥
रूपलावण्य संयुक्ता महावंशोद्भवाद्विजाः ।
अवैष्णवा न शोभंते निर्गंधाइव किंशुकाः ॥

વિદ્યાવિનય સંપન્ન વિશાલકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા એો શ્રી· વિષ્ણુભક્તિથી રહિત જેઓ છે તે ચાંડાલ સદૃશ સમજવા. રૂપ લાવણ્ય સંયુક્ત મોટા વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા દ્વિજો પણ નિર્ગંધ કિંશુક (કેસુડા)ની પેઠે અવૈષ્ણવતાથી શોભતા નથી. ખાખરાનું પુષ્પ (કેસુડું) જેમ રૂપ રંગમાં ઉત્તમ હોવા છતાં સુગંધ ગુણથી રહિત શોભતું નથી તેમ તેઓ રૂપ લાવણ્યતાવાળા પણ અવૈષ્ણવ હોવાથી શોભતા નથી. વળી તેજ વિષયમાં શ્રીમદ્ભાગવત સપ્તમ સ્કંધ નવમા અધ્યાયના શ્લોક ૧૦ માં નીચે પ્રમાણે કહેલું છેઃ-

विप्राद्द्विषड्गुणयुतादरविंदनाभपादारविंद विमुखाच्छ्वपचं वरिष्ठमित्यादि वाक्यैः ॥

ષડ્ગુણયુક્ત બ્રાહ્મણ કે જે શ્રીપ્રભુ ચરણારવિંદથી વિમુખ હોય તેનાથી શ્વપચ પણ શ્રેષ્ઠ છે કે જે શ્રીપ્રભુનો ભક્ત

હોય ઈત્યાદિ વચનોથી પણ નિષેધ દર્શાવેલો છે તેમજ વળી હારીત સ્મૃતિમાં પણ અનેક પ્રકારથી નીચે પ્રમાણે નિષેધ બતાવેલો છેઃ-

अवैष्णव स्थापितानां प्रतिमानांच वंदनं ।
यः करोति समुढात्मा रौरवं नरकं व्रजेत् ॥
तस्मादवैष्णवान् विप्रान् न कर्मणिनियोजयेत् ।
महाभागवतं तत्र अर्चायां वरयेत्सुधीः ॥

અવૈષ્ણવની સ્થાપિત કરેલી પ્રતિમાનું જે વંદન અર્ચન કરે છે તે મૂઢાત્મા રૈરવ નરકમાં પાપ્ત થાય છે. અને તેથી કરીને અવૈષ્ણવ વિપ્રોને તેવા કાર્યમાં યોજન કરવા નહીં. બુદ્ધિમાન મનુષ્યે શ્રીપ્રભુના ભક્ત મહાભાગવતને તેવા કાર્યમાં (અર્ચનાદિમાં) વરણ કરવા જોઇએ. શ્રીપુરૂષોત્તમ માહાત્મ્યના ૨૩ મા અધ્યાયમાં શ્લોક ૧૯ માથી આરંભી કેટલાક શ્લોકોદ્વારા અવૈષ્ણત્વ દૂષિત વર્ણન કરેલું છે યથા—

अगस्त्य उ० चित्रबाहो महाभाग धन्यस्त्वं सांप्रतं नृप ।
इमाधन्या प्रजाः सर्वायास्त्वं रक्षसि वैष्णवः ॥
तस्मिन्राष्ट्रे नवस्तव्यं यस्यराजा न वैष्णवः ।
वरोवासो वनशून्ये नतुराष्ट्रे ह्यवैष्णवे ॥

चक्षुर्हीनो यथादेहः पतिहीना यथाप्रिया ।
निरक्षरो यथा विप्रस्तथा राष्ट्रमवैष्णवम् ॥

दंतहीनो यथा हस्ती पक्षहीनो यथा खगः ।
द्वादशीदशमी विद्धा तथाराष्ट्रम वैष्णवम् ॥

दर्भहीनो यथा संध्या तिलहीनंच तर्पणं ।
वृत्त्यर्थं देवसेवाच तथा राष्ट्रम वैष्णवम् ॥

सकेशा विधवायद्वत् व्रतं स्नान विवर्जितं ।
शूद्रश्च ब्राह्मणीगामी तथा राष्ट्रमवैष्णवम् ॥
सराजा प्रोच्यते सद्भिर्यः श्रीकृष्णपदाश्रयः ।
तद्राष्ट्रंवर्द्धते नित्यं सुखीभवति तत्प्रजा ॥ इत्यादि ॥

અગસ્ત્યજી કહે છે કે હે ચિત્રબાહુ મહાભાગ તને ધન્ય છે તેમજ આ પ્રજા સર્વને ધન્ય છે કે જેની તારા જેવા મહાભાગ વૈષ્ણવ રક્ષણ કરે છે. તે રાજ્યમાં રહેવું ન જોઇએ કે જેનો રાજા વૈષ્ણવ ન હોય. શૂન્ય વનનો વાસ ઉત્તમ છે પરંતુ અવૈષ્ણવ રાષ્ટ્રનો વાસ સારો નહિં. નેત્ર વિનાનો દેહ, તથા પતિ વિના પ્રિયા તથા નિરક્ષર (મૂર્ખ) વિપ્ર કંઈ કામના ગણાતા નથી તેવીજ રીતે અવૈષ્ણવ રાષ્ટ્ર પણ સમજવું-જેમ દાંત વિનાનો હસ્તી, તથા પાંખો વિનાનું પક્ષી તથા દશમી વિદ્ધાદ્વાદશી

શોભતી નથી તેમજ અવૈષ્ણવ રાષ્ટ્ર પણ શોભતું નથી. જેવી રીતે દર્ભ વિનાની સંધ્યા તથા તલ વિનાનુ તર્પણ તથા વૃત્તિને અર્થે શ્રીપ્રભુ (દેવ) સેવા દોષિત છે તેવી રીતે અવૈષ્ણવ રાષ્ટ્ર પણ સમજવું. જેમ વિધવા નારી કેશ રાખેલી હોવાથી નિંદીત છે. તેમજ સ્નાન વિનાનું વ્રત નિરર્થક છે તથા શૂદ્ર બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાથે ક્રીડા કરવાથી દોષિત ગણાય છે તેવી રીતે અવૈષ્ણવ રાષ્ટ્ર પણ છે. રાજા એજ સારો ગણાય છે કે જે શ્રીકૃષ્ણના ચરણા·રવિંદનો આશ્રયી હોય અને તેનું રાજ્ય નિત્ય વૃદ્ધિને પામે છે તથા તેની પ્રજા પણ સુખી થાય છે. ઈત્યાદિ અનેક સ્થલે અવૈષ્ણવત્વ નિષેધ વર્ણન કરેલો છે. માટે શ્રીગુરૂદ્વારા શ્રીપ્રભુ મંત્રની દીક્ષા પ્રાપ્ત કરી અવશ્ય વૈષ્ણવત્વ પ્રાપ્ત કરવું જોઇએ કે જેથી શ્રીપ્રભુની સેવાસ્મરણાદિમાં હાની ન આવે.

શ્રીપ્રભુની સેવાસ્મરણ ઇત્યાદિકજ સર્વોપરિ છે. અને તેનાથીજ કલ્યાણ થાય છે. શ્રીનારદ પંચરાત્ર દ્વિતીયાધ્યાય દ્વિતીયરાત્રમાં શ્રીમહાદેવજીએ નીચે પ્રમાણે કહ્યું છેઃ-

स्मरणं कीर्त्तनं चैव वंदनं पादसेवनं ।
पूजनं सततं भक्त्या परंस्वात्मानिवेदनं ॥

સ્મરણ કીર્ત્તન તથા વંદન, પાદસેવન અને પૂજન

તેમજ પરે આત્મનિવેદન સતત ભક્તિએ કરી કરવું જોઇએ એજ ઉત્તમ છે. હરેક સમયે આ પોતાનું કર્ત્તવ્ય કરવું જોઇએ કોઇપણ સમયે ત્યાગ કરવું નહીં, વૈષ્ણવ પણ એજ છે કે જે સદા શ્રીપ્રભુના મંત્રો મુખદ્વારા જપ્યા કરે. શ્રીઅષ્ટાક્ષરાદ પ્રભુના મંત્રોજ અનાદિથી વૈષ્ણવતાનું ભૂષણ અને ઉત્તમોત્તમ વર્ણવેલા છે. જેવી રીતે શાસ્ત્રકારોએ કહેલું છેઃ-

सदीक्षावधि सन्यासं समंत्रं द्वादशाक्षरं ।
अष्टाक्षरमथान्यं वा ये मंत्र समुपासते ।।
ज्ञेयास्ते वैष्णवालोके विष्णर्वचनरताःसदा ।।

દીક્ષાસહ તેમજ સન્યાસ મંત્રસહ દ્વાદશાક્ષર અથવા અષ્ટાક્ષર અથવા તેવા અન્ય મંત્રોની જે ઉપાસના કરે છે તેજ શ્રી પ્રભુ સેવાપરાયણ વૈષ્ણવો (ભગવદ્‌ભકતો) જાણવા. અર્થાત્ આ મંત્રો દ્વારાજ વૈષ્ણવોની ઓળખાણ છેઃ—

વળી આ અષ્ટાક્ષરાદિ શ્રીપ્રભુ (કૃષ્ણ) ના મંત્રો ઉત્તમોત્તમ છે તેનું કારણ એ છે કે આ મંત્રોના જપાદિકમાં સિદ્ધ થવા માટે યુગ કાલાનુક્રમ સંખ્યા પણ બતાવી નથી અર્થાત્ જેવી રીતે શાસ્ત્રોમાં લખે છે કે સતયુગમાં લક્ષ જપ કરવાથી તથા ત્રેતામાં બે લક્ષથી દ્વાપરમાં ત્રણ લક્ષથી અને કલિયુગમાં ચાર લક્ષ જપ કરવાથી મંત્ર-

સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. પરન્તુ શ્રીપ્રભુ મંત્ર આ અષ્ટાક્ષરાદિ તો પોતે સિદ્ધરૂપજ છે અને તેથી તેમાં યુગ સંખ્યા પરિશ્રમ પણ કરવો પડતો નથી. ગૌતમ તંત્રના અધ્યાય ૩૦ માના શ્લોક ૫૮ મામાં નીચે પ્રમાણે દર્શાવેલું છેઃ-

कृष्णमंत्रेषु विप्रर्षे युगसंख्या न विद्यते ॥
जपतर्पणसेकाद्यैः सिद्ध्यंतिकृत सख्यया ॥
सिद्धमंत्र तयानात्र युगसेवा परिश्रमः ॥

હે વિપ્રર્ષિ કૃષ્ણમંત્રોમાં યુગ સંખ્યા કહેલી નથી. અન્ય મંત્રો જપ તર્પણાદિ તથા યુગ સંખ્યાથી સિદ્ધ થાય છે. આ મંત્રો સિદ્ધ મંત્ર હોવાથી યુગ સેવારૂપ સંખ્યાક્રમનો પરિશ્રમ શ્રીકૃષ્ણ મંત્રોમાં છેજ નહીં. ઉપર પ્રમાણે મંત્ર સ્મરણદ્વારા પ્રાપ્ત ભક્તિથીજ પ્રભુ પ્રસન્ન થાથ છે તે વિના અન્ય કોઇ રીતથી પ્રભુ પ્રસન્ન થતા નથી. અને પ્રભુની અપ્રસન્નતામાં સંસારનું દુઃખ નિવૃત્ત થઈ સુખ પણ પ્રાપ્ત થતું નથી. પુનઃ પુનઃ જન્મ મરણ દુઃખજ ભોગવવું પડે છે. અને તેમાંને તેમાં શ્રીપ્રભુની પ્રાપ્તિ વિના અધમ રીતથી અનેક કાલ સુધી દુઃખજ સહન કરવું પડે છે. શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતામાં શ્રીપ્રભુએ નીચે પ્રમાણે આજ્ઞા કરી છેઃ-

क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेवयोनिषु ।
आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनिजन्मनि ॥

मामप्राप्यैव कौंतेय ततो यांत्यधमां गतिम् ॥

શ્રીપ્રભુભક્તિ હીન અશુભોને વાસ્તે પોતે અર્જુનને આજ્ઞા કરે છે કે હે કૌંતેય હું તેવા અશુભોને આસુરી યોનિમાં નાંખું છું અને એ મૂઢો જન્મ જન્મમાં આસુરી યોનિ પુનઃ પુનઃ પ્રાપ્ત કરી અને તેમાં હું તેમને અપ્રાપ્ત થવાથી અર્થાત્ મને પ્રાપ્ત ન કરીને તેઓ અધમ ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે.

માટે અધમગતિ પ્રાપ્ત ન થતાં શ્રીપ્રભુપ્રાપ્તિ કરાવનાર આ અષ્ટાક્ષરાદિ મહામંત્રોનું જરૂર સેવન કરવું. શ્રીપ્રભુસ્મરણ કદી પણ નિરર્થક થતું નથી. શ્રીભાગવતમાં કહેલું છે કે દ્વેષથી, કામથી, ક્રોધથી, ભયથી, સ્વજન સંબંધથી, ભક્તિથી કોઈ પણ રીતે પ્રભુ નામસ્મરણ કરનાર પ્રભુને પ્રાપ્ત થાય છે. જેવી રીતે કામથી શ્રી ગોપીજનો, ભયથી કંસાદિક, દ્વેષથી શિશુપાલાદિ સ્વજન સંબંધથી યુધિષ્ઠિરાદિ, અને ભક્તિથી નારાદિ પ્રભૃતિ શ્રીપ્રભુને પ્રાપ્ત થયા, જ્યારે કોઈપણ રીતે કરેલું પ્રભુસ્મરણ નિરર્થક થતું નથી તો પછી સંપ્રદાય પુરસ્સર દીક્ષા લઈ ઉત્તમ મંત્રોદ્વારા શ્રીપ્રભુને શરણ જઈ કરેલા શ્રીપ્રભુસ્મરણ દ્વારા ભગવદીયો શ્રીપ્રભુને પ્રાપ્ત થાય તેમાં આશ્ચર્ય જ શું ? લઘુ અત્રિ સ્મૃતિના નવમાધ્યાયમાં નીચે પ્રમાણે કહેલું છેઃ—

विद्वेषादपि गोविंदं दमघोषात्मजः स्मरन् ।
शिशुपालो गतः स्वर्गं किंपुनस्तत्परायणः ॥

દ્વેષથી પણ શ્રીગોવિંદ (પ્રભુ) નું સ્મરણ કરી દમઘોષનો પુત્ર શિશુપાલ સ્વર્ગમાં પ્રાપ્ત થયો (ગયો) તો શ્રદ્ધાથી જેઓ શ્રીપ્રભુને શરણ ગયેલા શ્રીપ્રભુપરાયણ છે તે પ્રાપ્ત થાય તેમાં આશ્ચર્ય શું ?

ઉપર પ્રમાણે વિવેચન અને શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતોથી ખુલાસા માલુમ પડે છે કે શ્રીપ્રભુસ્મરણ એજ ઉત્તમોત્તમ છે. કોઇ પણ પ્રકારથી શ્રીપ્રભુનું સ્મરણ ત્યાગ ન કરવું જોઇએ. અને તેથીજ શ્રીપ્રભુસ્મરણાત્મક શ્રીઅષ્ટાક્ષર મહામંત્રનું દાન શ્રીઆચાર્યચરણોએ કરેલુ છે કે જે દ્વારા હરેક શ્રીપ્રભુનું સ્મરણ કરી શ્રીપ્રભુને પ્રાપ્ત કરી શકે. આ કલિના પ્રભાવને જોઇને તેમજ મંદમતિ તથા થોડા આયુષ્યવાળા, મંદભાગ્ય, આ સમયના જીવોના ઉદ્ધારાર્થ શ્રીપ્રભુસ્મરણરૂપી શરણાત્મક શ્રીઅષ્ટાક્ષર હિરણ્યગર્ભની મહામાત્રા સાંસારિક મોહમાયાના સ્નેહાત્મક સન્નિપાતથી ગૃસિત જીવોને બચાવવા શ્રીવૈદ્યવર આચાર્યચરણ ચક્રચુડામણિ પ્રભુ શ્રીવલ્લભાધીશે કૃપા કરીને કર્મ, જ્ઞાન, પ્રભૃતિ કાષ્ટૌષધો સેવન ન કરાવતાં શીઘ્ર ગુણકારી શાસ્ત્ર રસોદ્વારા સિદ્ધ કરેલી આપણને સહજ ઉપકારાર્થે પોતાની ઉદારતાથી પ્રદાન કરેલી છે. તો તેનો હરેક મનુષ્યે આ ભવમાયા સન્નિપાતથી બચવા અને

જીવીતરહી સુખ ભોગવવા અર્થાત્ ભવમાયાથી નિવૃત્ત થઈ વિરક્ત ભાવમાં સ્થિર થઈ શ્રીપ્રભુ સંબંધી સુખ ભોગવવા અવશ્ય ઉપયોગ કરવોજ જોઇએ. જેમણે તે શ્રીપ્રભુ મંત્રરૂપી માત્રાનો ઉપયોગ કરેલો છે તેઓ જેવા કે અમ્બરીષ, જનક, પ્રિયવૃત, ધ્રુવ પ્રભૃતિ તથા ચાલતા જમાનાનાં થયાં ગયેલા પૂજ્ય શ્રીપરમ ભગવદીય બસેંબાવન તથા ચોરાશી પ્રભૃતિ લૌકિક મોહમાયા સન્નિપાતથી જરૂર વંચિત થયેલા છે. અને જે ઉપયોગ કરે છે તેને જરૂર સાફલ્યતાનો અનુભવ પણ પ્રાપ્ત થાય છે. તો આ અનુભવસિદ્ધ માત્રારૂપી શ્રીઅષ્ટાક્ષરને કોઇપણ સમયે મુખરૂપી અથવા હૃદયરૂપી મંજુષાથી પૃથક્ નજ કરવી જોઇએ કારણ કે અમૂલ્ય અને દુષ્પ્રાપ્ય છે. માત્ર શ્રીપરમ કૃપાલુ આચાર્યચરણ વૈદ્યવર શ્રીવલ્લભાધીશજીની કૃપાથીજ પ્રાપ્ત થયેલી છે. યદિ તે ઉપરાંત કોઈ તેનો ત્યાગ કરે તો તે તેની અજ્ઞાનતાનુંજ કારણ છે માત્રા (શ્રીઅષ્ટાક્ષર) અથવા વૈદ્યવર (શ્રીવલ્લભાધીશજી) માં કોઈપણ પ્રકારનું દૂષણ છેજ નહીં.

સારાંશ સર્વનો એ છે કે અષ્ટાક્ષર "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ" એજ સર્વ શાસ્ત્રોનો સાર છે, તત્વ પણ તેજ છે. તેનાથીજ સર્વ સિદ્ધિ થાય છે. શ્રીપ્રભુ પણ તેનાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે ટુંકામાં ઐહિક અને પારલૌકિક

ઉભય તેનાથીજ પ્રાપ્ત સિદ્ધ થાય છે. અને તેથી તે અવશ્ય સ્મરણ કરવા યોગ્ય છે, દરેકે તેને પ્રાપ્ત કરવો જોઇએ અને પ્રાપ્ત કરી શ્રદ્ધાથી સ્મરણ કરવું જોઇએ કે જેથી આ દુઃખ સમુદ્રમાંથી નિવૃત્ત થઈને શ્રીપ્રભુચરણરૂપ ઉત્તમ સુખરૂપ સ્થાન પ્રાપ્ત કરી કૃતાર્થ થઈ શકે.

॥ ઇતિ શુભમ્ શ્રીકૃષ્ણાર્પણમસ્તુ. ॥

॥ श्रीकृष्णाय नमः श्रीगोपीजन वल्लभाय नमः ॥

॥ श्रीमदाचार्य चक्रचूडामणि विजयतेतराम् ॥

अथ श्रीकृष्णाश्रयः

सर्व मार्गेषु नष्टेषु कलौच खल धर्मिणी ।
पाखंड पचुरे लोके कृष्ण एव गति र्मम ॥१॥

સર્વ માર્ગનો નષ્ટ થયેથી, કલિખલ ધર્મનો ધારી છે;
પાખંડથી ભરપૂર લોકમાં, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૧

म्लेच्छा क्रांतेषु देषेषु पापैक निलयेषु च ।
सत्पीडा व्यग्र लोकेषु कृष्ण एव गति र्मम ॥२॥

મ્લેચ્છાક્રાંત આ દેશ થયેથી, પાપપુંજ અતિ ભારી છે;
સાધુ પીડાથી વ્યગ્ર લોકમાં, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૨

गंगादि तीर्थ वर्येषु दुष्टैरेवा वृतेष्विह ।
तिरोहिताधि देवेषु कृष्ण एव गति र्मम ॥३॥

ગંગાદિક અતિ શ્રેષ્ઠ તીર્થમાં, મૂર્ખજનો અધિકારી છે,
આધિ દૈવિક અંતર્ધ્યાનમાં, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૩

अहंकार विमूढेषु सत्सु पापानुवर्तिषु ।
लाभ पूजार्थ यत्नेषु कृष्ण एव गति र्मम ॥४॥

પાપાનુ વર્તનથી સજ્જન પણ, મૂઢ અને અહંકારી છે;
યત્ન શીલ સહુ લાભ પૂજામાં, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૪

अपरि ज्ञान नष्टेषु मंत्रेष्व व्रत योगिषु ।
तिरोहितार्थ देवेषु कृष्ण एव गति र्मम ॥५॥

યોગી થયા વૃત ટેક વિનાના, મંત્ર શક્તિ પણ હારી છે;
નાશ અર્થ ને ભાગ્યતણો ત્યાં, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૫

नाना वाद विनष्टेषु सर्व कर्म व्रतादिषु ।
पाखंडैक प्रयत्नेषु कृष्ण एव गति र्मम ॥६॥

અનેક વાદથી ભ્રમિત કર્મમાં, વૃત્તિજનોની ભારી છે;
યત્ન એક પાખંડ તણો ત્યાં, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૬

अजामिलादि दोषाणां नाशकोनुभवे स्थितः ।
ज्ञापिताऽखिल माहात्म्यः कृष्ण एव गति र्मम ॥७॥

અજામિલાદિકની મલિનતા, જેણે કૃપાથી સંહારી છે;
મહાત્મ સર્વના પ્રકટ કરતા, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૭

प्राकृताः सकलादेवा गणिता नंदकं बृहत् ।
पूर्णानंदोहरि स्तस्मात्कृष्ण एव गति र्मम ॥८॥

પ્રાકૃત સર્વેદેવ મંડળી, ગણ્યો આનંદ દેનારી છે,
પૂર્ણાનંદના દાતા પ્રભુ તેથી, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૮

विवेक धैर्य भक्त्यादि रहितस्य विशेषतः ।
पापासक्तस्य दीनस्य कृष्ण एव गति र्मम ॥९॥

વિવેક ધૈર્યનો ધ્વંસ થયો છે, ભક્તિ પણ નહીં ધારી છે,
પાપાસક્ત અતિદીન જનને, કૃષ્ણ તેજ ગતિ મારી છે. ૯

सर्व सामर्थ्य सहितः सर्वत्रैवाखिलार्थ कृत् ।
शरणस्य समुद्धारं कृष्ण विज्ञापयाम्यहं ॥१०॥

સર્વ સામર્થ્ય સહિત દયાલુ, સર્વ અર્થ કરનારાને;
શરણાગતના ઉદ્ધાર કરતા, જણાવું છું પ્રભુ મારાને. ૧૦

कृष्णाश्रयमिदं स्तोत्रं यः पठेत्कृष्ण सन्निधौ ।
तस्याश्रयो भवेत्कृष्ण इतिश्री वल्लभो ब्रवीत् ॥११॥

કૃષ્ણાશ્રય આસ્તોત્ર તણો જે, પાઠ કરે પ્રભુ પાસે *જાય;
શ્રીમદ્ વલ્લભ એમ કહે છે, કૃષ્ણ તણો તેને આશ્રય થાય. ૧૧

॥ इति श्रीमद्वल्लभाचार्य विरचित श्रीकृष्णाश्रयः समाप्तः ॥

ષોડશ ગ્રન્થનો પાઠજ કરતાં, કૃષ્ણાશ્રયમાં મન લાગ્યું;
માધવ કહે છે તેજ દિવસથી, અન્યાશ્રયને મેં ત્યાગ્યું. ૧૨

त्वदीयोऽस्मि ! त्वदीयोऽस्मि ! ! त्वदीयोऽस्मि ! ! !

---

* આ સ્થળે "જાય" શબ્દ પ્રાસ બેસાડવા માટે મુકેલો છે, પરંતુ તેનો અર્થ પ્રભુસમીપમાં જઈને જે આ સ્તોત્રનો પાઠ કરે છે તેને શ્રીકૃષ્ણનો આશ્રય સિદ્ધ થાય છે એમ સમજવો.

अथ गुर्जर भाषाया समश्लोकी
गोपी गीतम्

લલિત છંદ.

जयति तेऽधिकं जन्मना व्रजः श्रयत इन्दिरा शश्वदत्र हि ॥
दयित दृश्यतां दिक्षु तावका स्त्वयि धृतासवस्त्वां विचिन्वते १

અધિક શોભતું આપ જન્મથી,
વ્રજ રહી રમા સ્થૈર્ય ધર્મથી;
જીવન સોંપિને આપમાં અમો,
દશ દિશા ભમી દર્શ દો તમો. ૧

शरदुदाशये साधुजातस त्सरसिजोदरश्रीमुषादृशा
सुरतनाथ तेऽशुल्कदासिका वरद निघ्नतो नेह किं वधः ।२।

શરદ ફુલ્લતાં પદ્મ મધ્યથી,
સરસ દૃષ્ટિએ પ્રેમના પતિ;
વગર મૂલ્યની દાસીયો હણો,
[1]વરદ આપશું ઘાત ના ગણો. ૨

विषजलाप्ययाद्व्यालराक्षसाद्वर्षमारुताद्वैद्युतानलात् ॥
वृषमयात्मजाद्विश्वतोभया दृषभ ते वयं रक्षिता मुहुः ॥ ३ ॥

---

૧. વરદાન.

[1]સલિલ ઝેરીથી મૃત્યુ પામતાં,
[2]અનિલ વૃષ્ટિથી અગ્નિમાં જતાં;
અવર ભીતિથી [3]વત્સ [4]વ્યોમથી,
જીવન જાળવ્યું નાથ સ્નેહથી. ૩

न खलु गोपिकानन्दनो भवा नाखिलदेहिनामन्तरात्मदृक् ॥
विखनसार्थितो विश्वगुप्तये सख उदेयिवान्सात्वतां कुले ॥४॥

નહિ [5]વિભો યશોદા [6]સુનૂ જ હે,
અખિલ પ્રાણિના આત્મરૂપ જે;
વિધિની યાચનાથી યદુ કુલે,
પ્રકટીયા જગત્ [7]ત્રાણ કારણે. ૪

विरचिताभयं वृष्णिधुर्य ते चरणमीयुषां संसृतेर्भयात् ॥
करसरोरुहं कान्त कामदं शिरसि धेहि नः श्रीकरग्रहम् ॥५॥

ફરી ન જન્મવા આ જગતમહી,
ચરણ આપનું સેવતા રહી;
અભય [8]કામદ [9]શ્રીકરગ્રહી,
શિર ધરો [10]કરાંબુજ શ્રીહરિ. ૫

व्रजजनार्तिहन्वीर योषितां निजजनस्मयध्वंसनास्मित ॥
भज सखे भवत्किंकरीः स्म नो जलरुहाननं चारु दर्शय ॥६॥

---

૧. પાણી. ૨. વંટોળીઓ. ૩. વત્સાસુર દૈત્ય. ૪. વ્યોમાસુર દૈત્ય. ૫. પ્રભુ. ૬. પુત્ર. ૭. રક્ષણ. ૮. ઇચ્છાને પરીપૂર્ણ કરનારૂં. ૯. લક્ષ્મીના હાથને ગ્રહણ કરવાવાળું. ૧૦. હસ્તકમળ.

વ્રજજનો તણા તિવ્ર તાપને,
[1]મદ [2]સુહાસ્યથી ગર્વ કાપને;
પ્રિય સખા ! અમો તારી દાસીયો,
કમળ મુખનું દર્શ તર્ત દ્યો. ૬

प्रणतदेहिनां पापकर्शनं तृणचरानुगं श्रीनिकेतनम् ॥
फणिफणार्पितं ते पदाम्बुजं कृणु कुचेषु नःकृन्धि हृच्छयम् ।७।

[3]પ્રણુત પ્રાણિના પાપ જે હરે,
ગૃહ રમા પશુ પાછળે ફરે;
પીડિત જેહથી નાગના [4]શિરો
પદ [5]કુચે ધરો કામને હરો. ૭

मधुरया गिरा वल्गुवाक्यया बुधमनोज्ञया पुष्करेक्षण ॥
विधिकरीरिमा वीर मुह्यती रधरसीधुनाप्याययस्व नः ॥८॥

હરતિ ચિત્ત જે જ્ઞાનીના સદા,
મધુર મીઠી જે આપની [6]ગીરા;
મન ખરે હર્યું દાસીયો તણું,
[7]અધરપાન દ્યો વીર હે ઘણું. ૮

तव कथामृतं तप्तजीवनं कविभिरीडितं कल्मषापहम् ॥
श्रवणमङ्गलं श्रीमदाततं भुवि गृणन्ति ते भूरिदा जनाः ॥९॥

---

૧. ગર્વ. ૨. ઉલટભેર હસવાથી. ૩. નમસ્કાર કરનાર. ૪. નાગની ફણો. ૫ છાતી ઉપર. ૬. વાણી ૭. અધરામૃતનું પાન.

જીવન દુઃખીયાનુજ જે ખરે,
[1]પ્રથિત પાપ હારીજ નામ જે;
[2]શ્રીમદને હરે [3]શ્રૂતિ એ ઠરે,
જન પવિત્ર તે ભાવથી ભજે. ૯

प्रहसितं प्रिय प्रेमवीक्षणं विहरणं च ते ध्यानमङ्गलम् ॥
रहसि संविदो या हृदिस्पृशः कुहक नो मनः क्षोभयन्ति हि १०

નિરખતાં પ્રભુ પ્રેમ દૃષ્ટિએ,
વિહર હાસ્ય જે ધ્યાન રમ્ય છે;
[4]વિજન દેશમાં ગુપ્ત વાત જે,
કપટી ચિત્તને વ્યાકુળાં કરે. ૧૦

चलसि यद्व्रजाच्चारयन्पशू नलिनसुन्दरं नाथ ते पदम् ॥
शिलतृणाङ्कुरैः सीदतीति नः कलिलतां मनः कान्त गच्छति

વ્રજ થકી પશુ ચારવા જતાં,
કઠિન કાંકરા ઘાસ ખુચતાં;
[5]પદસરોજ જે આપ પ્રેક્ષતાં,
મન પીડિત હે નાથજી થતાં. ૧૧

दिनपरिक्षये नीलकुन्तलै र्वनरुहाननं बिभ्रदावृतम् ॥
घनरजस्वलं दर्शयन्मुहु र्मनसि नः स्मरं वीर यच्छसि ॥१२॥

---

૧. વખાણવા લાયક. ૨. લક્ષ્મીનો ગર્વ. ૩. કાનમાં. ૪. ઉજડ.
૫. ચરણકમળ.

દિવસ આથમે ધૂળથી ભર્યું,
શ્યામ વાંકડે વાળ વીટિંયું;
કમળ મુખડું નાથ [1]પ્રેખતાં,
હૃદય વ્યાકુળાં કામથી થતાં. ૧૨

प्रणतकामदं पद्मजार्चितं धरणिमण्डनं ध्येयमापदि ॥
चरणपङ्कजं शंतमं च ते रमण नः स्तनेष्वर्पयाधिहन् ॥१३॥

[2]પૂરકભક્ત ૨છા સદા [3]શ્રીયે,
પૂજિત [4] ૫ા [5]દુ:ખધ્યેય જે;
ચરણ પદ્મ છે માંગલિક જે,
અમકુચે ધરો દુ:ખહારી તે. ૧૩

सुरतवर्धनं शोकनाशनं स्वरितवेणुना सुष्ठु चुम्बितम् ॥
इतररागविस्मारणं नृणां वितर वीर नस्तेऽधरामृतम् ॥१४॥

અધિક ભોગી જે શોક હારતું,
[6]સ્વરિત વેણુથી પૂર્ણ [7]ચુંબીયું;
મનુજ ભાનને જે ભુલાવતું,
અધર પાન હે નાથ દો તમે. ૧૪

अटति यद्भवानाह्नि काननं त्रुटिर्युगायते त्वामपश्यताम् ॥
कुटिलकुन्तलं श्रीमुखं च ते जड उदीक्षतां पक्ष्मकृद्दृशाम् ।१५।

---

૧. જોતાં ૨. પુરણ કરવાવાળા. ૩. લક્ષ્મીએ. ૪. પ્રથ્વિનું ઘરેણું. ૫. દુ:ખમાં ધ્યાન કરવા યોગ્ય. ૬. શબ્દ કરવાવાળી. ૭. ચુંબન કરેલ.

વનમહીં ફરો દિવસે તમો,
[1]યુગસમી ક્ષણો જાય છે વહી;
શ્રીમુખ આપનું જોતીઓ હરી,
જડ વિધિ થયો પાંપણો કરી. ૧૫

पतिसुतान्वयभ्रातृबान्धवा नतिविलङ्घ्य तेऽन्त्यच्युतागता ॥
गतिविदस्तवोद्गीतमोहिताः कितवयोषितः कस्त्यजेन्निशि १६

પતિ સુતો સગાં ભાઈના કહ્યાં,
જરી ન માનતાં સર્વ [2]બોધીહે.
ગીતથી મોહીને પાસ આવીયો,
ઠગ, તજે કીયો રાત્રીએ સ્રીયો. ૧૬

रहसि संविदं हृच्छयोदयं प्रहसिताननं प्रेमवीक्षणम् ॥
बृहदुरः श्रियो वीक्ष्य धाम ते मुहुरतिस्पृहा मुह्यते मनः ।१७।

વિષય વાત એકાંત માંહી જે,
[3]હસિત મુખને પ્રેમ દૃષ્ટિ તે;
[4]ઉરવિશાળ શ્રીસ્થાન દેખતાં,
મન અધીર થૈ દર્શ ઇચ્છતાં. ૧૭

व्रजवनौकसां व्यक्तिरङ्ग ते वृजिनहन्त्र्यलं विश्वमङ्गलम् ॥
त्यज मनाक्‌ च नस्त्वत्स्पृहात्मनां स्वजनहृद्रुजां यन्निषूदनम् १८

વ્રજજનો અને જે વને વસે,

---

૧. યુગ સમાન. ૨. સર્વજ્ઞ. ૩. હાસ્યવાળું. ૪. મોહોટી છાતી.

વૃજીન હારી જે શ્રેયકારી છે;
તમ વિશે રહ્યાં વૃત્તિ બાંધીને,
અગદ આપ હે રોગ હારીજે. ૧૮

વસંતતિલકાવૃત.

यत्ते सुजातचरणाम्बुरुहंस्तनेषु
भीताःशनैः प्रियदधीमहि कर्कशेषु
तेनाटवीमटसितद्व्यथतेनकिंस्वि
त्कूर्पादिभिर्भ्रमतिर्धीर्भवदायुषांनः ॥१९॥

તારાં [1]સુરમ્ય પદ પદ્મ સદૈવ મ્હીતાં,
ધીમે ધીમે કઠીન [2]કુચપરે ધરંતાં;
પીડિત [3]કંકર વનો મહીં આથડે છે,
હે નાથ દાસ જનના મનડાં ભ્રમે છે. ૧૯

इति श्रीगुर्जरभाषायां समश्लोकी गोपीगीतं संपूणम्.

भा. स्कं १०. अ. ३१.

તા. ૨૪-૧-૧૨
સં. ૧૯૬૮ના માહા
સુદી ૫ બુધવાર.

લી. દા. દા. હરિદાસ ઝવેરદાસના
દીનતાપૂર્વક ભગવદ્દસ્મરણ વાંચશો.

---

૧. સુકોમળ. ૨. છાતી ઉપર. ૩. કાંકરા.

સ્વધર્મના મુખ્ય સિદ્ધાન્તો.

૧. જગત્ સત્ય છે.

૨. જગત્, જીવ, અંતર્યામી, અક્ષર ઈત્યાદિનાં નિમિત્ત અને ઉપાદાન કારણ શુદ્ધ નિર્ગુણ બ્રહ્મ શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માજ છે.

૩. જીવે અવિદ્યાથી કલ્પેલો અહંતા મમતાત્મક સંસાર મિથ્યા છે.

૪. જીવ અણુ છે, શુદ્ધ નિર્ગુણ બ્રહ્મનો અંશ છે, વ્યાપક નથી.

૫. પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ કૃષ્ણનું ધામ અક્ષર બ્રહ્મ ગણિતાનંદ છે.

૬. સર્વોપરિ વેદાદિ શાસ્ત્રે પ્રતિપાદિત પરમકાષ્ઠાપન્ન વસ્તુ શ્રીકૃષ્ણ છે.

૭. શ્રીકૃષ્ણની સેવા એજ અંશ જીવનો ધર્મ છે, એટલે વસ્તુતઃ સ્વધર્મ શ્રીકૃષ્ણસેવાજ છે.

૮. સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણોપદિષ્ટ આત્મનિવેદન અને પ્રભુપ્રપત્તિ સિવાય અન્ય વિશ્વધર્મ હોઈ શકેજ નહિ.

વૈષ્ણવ ધર્મના મળતાં પુસ્તકો:-

		નોછાવર,	પોસ્ટેજ
૧.	શ્રીસર્વોત્તમ સ્તોત્ર સટીક...	ભેટ	૦-૦-
૨.	શ્રીગોકુલનાથજીકૃત વચનામૃત	૦-૪-૦	૦-૦-
૩.	રસિક ધોળ પદ સંગ્રહ....	૦-૮-૦	૦-૨-
૪.	શ્રીઅષ્ટાક્ષર નિરૂપણ.	૦-૨-૦	૦-૦-૬
૫.	સ્વધર્મ બોધક ગ્રંથ(શ્રીજદુનાથજીકૃત સુરત,)	૦-૩-૦	૦-૦-૬
૬.	સ્વધર્મવર્ધક અને સંશય છેદક પુસ્તક ૧...	૦-૨-૦	૦-૦-૬
૭.	,, ,, પુ. ૨ જું તથા ૩ જું...	૦-૪-૦	૦-૦-૬
૮.	,, ,, પુ. ૪ થું અને શ્રીયમુનાષ્ટક સટીક	૦-૪-૦	૦-૦-૬
૯.	શ્રીવલ્લભાખ્યાન તથા મૂલ પુરુષ	૦-૩-૦	૦-૦-૬

ઉપર પૈકી એક જાતની ૧૦) નકલો લેનારને એક પુસ્તક ભેટ દાખલ આપવામાં આવશે.

નાટપેડ કાગળ લેવામાં આવશે નહી, જવાબ માટે ટિકિટ બીડવી.

સંવત ૧૯૬૮ ના માહા સુદિ ૯ ને સોમવાર, તા. ૨૯-૧-૧૯૧૨.
અમદાવાદ
જેઠાભાઇની પોળમાં ખાડીયા.

લી૦ દાસાનુદાસ.
વૈષ્ણવ હરિદાસ ઝવેરદાસ
ના દીનતાપૂર્વક જયશ્રીકૃષ્ણ વાંચશો.